

**ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ**

БОЛГАР ОЛЕГ ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 342.9:342.97(477)(048.3)

**ІНСТИТУТ РЕЄСТРАЦІЇ
В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ**

12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право»

Реферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Одеса – 2025

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Робота підготовлена здобувачем самостійно.

Опоненти:

доктор юридичних наук, професор
ВІТВИЦЬКИЙ СЕРГІЙ СЕРГІЙОВИЧ,
Донецький державний університет
внутрішніх справ,
ректор;

доктор юридичних наук, професор
КУЗНІЧЕНКО СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ,
Національна академія правових наук України,
провідний науковий співробітник
Науково-дослідного інституту правового
забезпечення інноваційного розвитку;

доктор юридичних наук, професор
КУДІНОВ СЕРГІЙ СЕРГІЙОВИЧ,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
головний науковий співробітник.

Захист відбудеться 17 липня 2025 року об 11-00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.884.04 в Одеському державному університеті внутрішніх справ за адресою: 65014, місто Одеса, вул. Успенська, 1.

Із дисертацією можна ознайомитися на офіційному сайті <http://www.oduvs.edu.ua> та в науковій бібліотеці Одеського державного університету внутрішніх справ за адресою: 65000, м. Одеса, пров. Сабанський, 4.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. В. Ковальова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Нині проблематика інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації є актуальною як ніколи раніше. Є важлива проблема щодо організаційних недоліків адміністративних процедур у галузі державної реєстрації. Крім того, більша частина елементів інституту державної реєстрації повинні повноцінно закріпитися на рівні чинного законодавства. Потрібно також створити відповідні механізми, які б давали змогу реалізовувати реєстраційні процедури у вітчизняному правовому полі і забезпечувати запобігання правопорушенням у цій сфері, адже за статистикою їх кількість нині не зменшується. Так, зокрема, в 2024 р. до судів надійшло на 88,9% більше справ стосовно правопорушень у сфері державної реєстрації, ніж за аналогічний період 2023 р.

Серед зазначених правопорушень найбільше випадків зареєстровано щодо підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб-підприємців (стаття 205-1 Кримінального кодексу України).

Невтішною є нині і ситуація з реєстрацією нерухомого майна. Зокрема, у 2023 р. Міністерством юстиції України було скасовано 2805 незаконних рішень державних реєстраторів, а також скасовано 189 незаконних рішень нотаріусів у сфері державної реєстрації нерухомості.

Паралельно прослідковується загальне зростання кількості реєстраційних дій в Україні майже на 50%. Наприклад, у сфері нерухомості у 2023 р. зафіксовано 4 699 008 реєстраційних дій порівняно із 3 165 783 реєстраційними діями в 2022 р. У сфері бізнесу в 2023 р. кількість реєстраційних дій становила 450 128 дій порівняно із 396 464 реєстраційними діями в 2022 р.

Окрім цього, в умовах повномасштабної війни громадяни України втрачають не тільки майно, але і правостановлюючі документи, які часто стають знищеними або зіпсованими через руйнування житлових приміщень внаслідок ракетних ударів або ж втрачаються під час евакуації громадян, внаслідок чого за статистикою у реєстрах відсутні дані щодо майже кожного другого житлового об'єкта.

Разом із цим характеризується складністю та суперечливістю практика застосування судами норм процесуального права стосовно адміністративно-правових спорів у сфері державної реєстрації, заходів медіації, а також стосовно питань підсудності справ, в яких оскаржуються акти органів публічної адміністрації, що видані внаслідок їхньої реєстраційної діяльності.

Зазначені фактори, своєю чергою, зумовлюють нагальну необхідність удосконалення адміністративно-правового забезпечення реєстраційних процедур, що здійснюються органами публічної адміністрації, адміністративно-правового механізму запобігання правопорушень у сфері реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації, а також державного стратегування реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації в

Україні.

Інститут реєстрації на сьогодні виступає одним з найважливіших адміністративно-правових інструментів у руках держави, що дає можливість суспільству розвиватися. Прийняття і розуміння вказаного факту – обов'язкова умова справді наукової оціночної характеристики інституту реєстрації, при цьому соціальна цінність тут отримує матеріалістичне тлумачення. Важливість інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації зумовлена самим існуванням держави, важливістю обліку багатьох фактів і самої моделі життя громадянського суспільства як такого. Складність реалізації державної влади характеризується насамперед фактом існування і одночасним функціонуванням у різних сферах численних об'єктів, які потребують публічного адміністрування або контролю.

Наведені положення зумовили підстави для обрання зазначеної теми дослідження, її теоретичну і практичну актуальність.

Доктринальну базу дослідження становлять наукові праці вчених, які є представниками науки адміністративного права, конституційного права, загальної теорії права та держави, державного управління, політології, кібернетики тощо.

Тематика досліджень інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації, на жаль, не досить широко представлена у роботах вітчизняних науковців, проте можна виокремити низку вчених, які у своїх наукових працях досліджували окремі аспекти цієї теми: А. Апаров, Н. Армаш, І. Артеменко, Е. Афонін, О. Бандурка, Я. Барц, Р. Батіг, І. Бахновська, В. Бевзенко, Д. Беззубов, Н. Берlach, О. Берназюк, О. Белікова, Ю. Битяк, В. Біла, Т. Білоконь, Л. Богачова, К. Богомолова, П. Богущкий, І. Бойко, С. Бондаренко, С. Братель, О. Буханевич, В. Васильєв, І. Венедиктова, С. Вітвіцький, М. Віхляєв, К. Владовська, П. Вовк, Р. Гаврік, В. Галуцько, О. Гамалій, А. Гасанова, Н. Гладка, В. Городовенко, Ю. Гридасов, О. Гриценко, Б. Гудз, В. Гурковський, С. Дембіцька, Е. Демський, О. Джафарова, О. Дніпров, В. Дубовик, Л. Дудник, Я. Журавель, Й. Завадський, О. Задохайло, О. Заяць, І. Ієрусалімова, М. Калантай, Т. Карабін, М. Карпа, О. Качура, М. Кобилянський, І. Ковбас, І. Коліушко, Т. Коломєць, О. Колотілов, В. Колпаков, А. Комзюк, П. Комірчий, М. Корнієнко, С. Кудінов, С. Кузніченко, О. Кузьменко, Р. Куйбіда, Є. Лазнюк, Ю. Лозинський, О. Луніна, Д. Лученко, О. Лялюк, В. Малиновський, Є. Матросова, Т. Мацелик, О. Миколенко, О. Минюк, О. Михальський, В. Нагребельний, О. Остапенко, Н. Павлюк, Ю. Педько, Н. Писаренко, А. Пухтецька, Я. Романюк, Я. Сідей, В. Спасенко, Є. Стрельцов, Я. Тамаря, О. Шайтуро, А. Школик, О. Юхно, Д. Ягунов, Х. Ярмачі, І. Ярошенко.

Серед зарубіжних авторів, які зверталися до дослідження інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації, заслуговують на увагу праці таких науковців, як: К. Белучі, Й. Кумар-Даш, Т. Монестьер, Д. Ратнапрая, Дж. Родрігез, Д. Розенблюм, Дж. Сміт, Г. Файоль, Ш. Шретер та інші.

Водночас праці зазначених науковців не відображають сучасних новел законів України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», «Про адміністративну процедуру», «Про адміністративні послуги», «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», «Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні», «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації мережі та функціонування центрів надання адміністративних послуг та удосконалення доступу до адміністративних послуг, які надаються в електронній формі» тощо і не вичерпують багатогранної проблематики діяльності органів публічної адміністрації у сфері державної реєстрації. Зокрема, як у монографічній літературі, так і в дисертаціях не приділяється достатньої уваги сучасним практичним і правозастосовним проблемам інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України.

Все вищевикладене говорить про високу актуальність, науковий і практичний інтерес, а також необхідність здійснення комплексного та ґрунтовного дослідження інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 р. (Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019), Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020), Стратегії боротьби з організованою злочинністю (розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р), Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021), Антикорупційної стратегії на 2021–2025 рр. (Закон України від 20 червня 2022 р. № 2322-IX), Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства внутрішніх справ України на 2020–2024 рр. (наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 р. № 454).

Тема дисертації затверджена рішенням Вченої ради Одеського державного університету внутрішніх справ від 24 грудня 2024 р. (протокол № 7).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає у формуванні цілісної науково-правової концепції інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України шляхом комплексного аналізу його юридичної природи, адміністративно-правової сутності та функціонального призначення, розкриття його структури як особливої системи адміністративних послуг і правового режиму, а також розроблення теоретико-прикладних засад удосконалення нормативного регулювання, практики правозастосування, механізмів запобігання правопорушенням, врегулювання адміністративно-правових спорів та державного стратегування

у сфері реєстраційної діяльності з урахуванням зарубіжного досвіду та потреб публічного інтересу, а також вирішення науково-теоретичної і практичної проблеми вдосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності органів публічної адміністрації України у сфері державної реєстрації.

Для досягнення зазначеної мети було визначено такі *завдання*:

- здійснити науково-методологічне осмислення юридичної природи явища реєстрації у публічно-правовій сфері;
- визначити класифікаційні критерії державної реєстрації з позицій реалізації публічного інтересу;
- виявити сутність державної реєстрації як інституту адміністративного права;
- надати характеристику державній реєстрації як комплексному адміністративно-правовому режимові;
- обґрунтувати інститут реєстрації як особливу систему адміністративних послуг;
- проаналізувати системну композицію реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації та визначити її структурні елементи;
- розкрити юридичну специфіку діяльності органів публічної адміністрації у сфері державної реєстрації;
- виділити категорії та визначити адміністративно-правовий статус органів публічної адміністрації України як суб'єктів реєстраційної діяльності;
- обґрунтувати основні принципи діяльності органів публічної адміністрації у сфері державної реєстрації в Україні, а також визначити комплекс функцій органів публічної адміністрації як відображення суспільно-конструктивного характеру процесів державної реєстрації в Україні;
- визначити зміст та елементний склад адміністративно-правового механізму запобігання правопорушенням у сфері реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації;
- надати характеристику адміністративно-правовому забезпеченню механізму запобігання правопорушенням у сфері реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації в Україні;
- описати зарубіжний досвід організації реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації як засобу запобігання правопорушенням у сфері державної реєстрації та визначити шляхи його імплементації в українську систему права;
- розкрити сутність та особливості адміністративно-правових спорів і конфліктів у сфері державної реєстрації;
- здійснити систематизацію адміністративно-правових спорів у сфері державної реєстрації;
- виявити особливості адміністративного судочинства в Україні щодо вирішення адміністративно-правових спорів у сфері державної реєстрації за участю органів публічної адміністрації;
- запропонувати вектори оптимізації механізмів врегулювання адміністративно-правових спорів, що виникають у результаті здійснення

реєстраційної діяльності органами публічної адміністрації в Україні;

- обґрунтувати основні засади доктринально-аксіологічного вдосконалення інтерпретації та оцінювання інституту реєстрації як адміністративно-правового інструменту діяльності органів публічної адміністрації;

- виділити напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання реєстраційно-правовстановлювальної діяльності органів публічної адміністрації;

- запропонувати комплекс адміністративно-правових заходів інформаційно-аналітичного характеру із забезпечення ефективності процедур реєстрації, а також визначити головні напрями поліпшення ефективності контролю діяльності органів публічної адміністрації у сфері державної реєстрації;

- окреслити напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення реєстраційних процедур, що здійснюються органами публічної адміністрації;

- визначити шляхи модернізації державного стратегування реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері державної реєстрації за участю органів публічної адміністрації України.

Предметом дослідження є інститут реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України.

Методи дослідження. Особливості дослідження теоретичних та правозастосовних аспектів інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України зумовили застосування відповідної методології. Методологічна база дослідження складається із сукупності адміністративно-правових підходів, концепцій та принципів, а також загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціально-наукових методів пізнання.

Принцип системності відіграв важливу роль у дослідженні діяльності органів публічної адміністрації України у сфері державної реєстрації, оскільки забезпечив ґрунтовну основу прийняття до уваги взаємозв'язків і взаємодії всіх суб'єктних елементів інституту реєстрації, а також послідовності відповідних адміністративно-правових процесів. *Принцип плюралізму* забезпечив належне врахування різноманітності наукових точок зору, інтересів і цінностей у суспільстві та розширення підходів до розуміння феномену інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України. *Принцип міждисциплінарності* зумовив використання знань з права, соціології, політології, економіки, управління, філософії, кібернетики та інших наук для більш глибокого розуміння механізмів діяльності органів публічної адміністрації України у сфері державної реєстрації і результату, якого вони досягають у загальній системі належного впорядкування відносин у суспільстві. *Принцип інтегративності* забезпечив комплексний аналіз інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України з урахуванням усіх аспектів і взаємозв'язків цього явища з точки зору наявних підходів до розуміння права. Інтегративний підхід дозволив визначити напрями інноваційних ідей і

рішень. Інтегративна парадигма уможливила отримати більш цілісне розуміння інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України, враховуючи всі його соціально-етичні аспекти та взаємозв'язки.

Вихідними науковими засадами дослідження інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України стали аксіологічний, діяльнісний, синергетичний і герменевтичний підходи.

Аксіологічний підхід у роботі сприяв науково-методологічному осмисленню юридичної природи явища реєстрації у публічно-правовій сфері (підрозділ 1.1); використовувався з метою виявлення сутності державної реєстрації як інституту адміністративного права (підрозділ 1.3); сприяв обґрунтуванню основних принципів діяльності органів публічної адміністрації у сфері державної реєстрації в Україні (підрозділ 2.4); опосередкував доктринально-аксіологічні засади вдосконалення інтерпретації та оцінювання інституту реєстрації як адміністративно-правового інструменту діяльності органів публічної адміністрації (підрозділ 5.1). *Діяльнісний підхід* став ефективним інструментом для дослідження процесів державної реєстрації, у яких беруть участь органи публічної адміністрації України, оскільки уможливив враховувати реальні практики та взаємодії суб'єктів відповідних правовідносин. Допоміг встановити, як правові норми функціонують у сфері державної реєстрації, які вони мають особливості та проблематику реалізації. Використання діялісного підходу сприяло більш глибокому та комплексному аналізу правових явищ, що важливо для вдосконалення адміністративно-правового забезпечення інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації (підрозділи 2.2, 2.3, 2.5, 3.1, 3.2, 4.3, 4.4, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5). *Синергетичний підхід* дав можливість глибше зрозуміти динаміку реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації в Україні через аналіз її складових елементів, взаємодій і впливів зовнішнього середовища. Використання цього підходу сприяло більш комплексному та гнучкому аналізу правових явищ, дозволяючи враховувати як внутрішні суперечності, так і зовнішні впливи реєстраційної діяльності на правову систему, котра взаємодіє із зовнішнім середовищем, зокрема з економічними, політичними та соціальними процесами (підрозділи 1.3, 1.4, 1.5, 2.2, 2.5, 3.1, 3.2, 3.3, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5). Використання *герменевтичного підходу* дало можливість здійснити всебічне дослідження правових текстів, норм та інституцій, розкрити контекст, що впливає на інститут реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України. Використання цього підходу сприяло більш точному і комплексному аналізу правових явищ, що важливо для підвищення рівня адміністративно-правового регулювання та вдосконалення правової системи України в контексті державної реєстрації (підрозділи 1.1, 1.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.3, 4.4, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5). Системоутворюючим, методологічно-конструктивним інструментом дослідження інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України став *діалектичний метод*. Використання цього методу сприяло формуванню глибокого розуміння суперечностей, розвитку та взаємозв'язків, що визначають інститут реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації. Діалектичний метод уможливив здійснити науково-

методологічне осмислення юридичної природи явища реєстрації у публічно-правовій сфері (підрозділ 1.1), розкрити юридичну специфіку діяльності органів публічної адміністрації у сфері державної реєстрації (підрозділ 2.2), а також розкрити сутність та особливості адміністративно-правових спорів і конфліктів у сфері державної реєстрації (підрозділ 4.1). Завдяки діалектичному методу стало можливим виявити не лише проблеми інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України, але й виявити можливі шляхи їх вирішення в аспекті вдосконалення відповідного адміністративно-правового забезпечення (підрозділи 3.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5). *Історично-правовий метод* використано у здійсненні науково-методологічного осмислення юридичної природи явища реєстрації у публічно-правовій сфері (підрозділ 1.1), в дослідженні адміністративно-правового забезпечення механізму запобігання правопорушенням у сфері реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації в Україні (підрозділ 3.2); під час вивчення ступеня наукової розробленості проблеми систематизації адміністративно-правових спорів у сфері державної реєстрації (підрозділ 4.2). *Порівняльно-правовий метод* застосовано з метою дослідження зарубіжного досвіду запобігання правопорушенням у сфері реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації та визначення шляхів його імплементації в українську систему права (підрозділ 3.3). *Метод системного аналізу* використано, щоб з'ясувати юридичну специфіку категорії, адміністративно-правовий статус, основні принципи діяльності, комплекс функцій органів публічної адміністрації у сфері державної реєстрації в Україні (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 2.4), а також розкрити сутність та особливості, виділити проблеми систематизації, виявити особливості адміністративного судочинства в Україні щодо вирішення адміністративно-правових спорів у сфері державної реєстрації за участю органів публічної адміністрації (підрозділи 4.1, 4.2, 4.3). *Методи класифікації та групування* застосовувалися з метою визначити класифікаційні критерії державної реєстрації з позицій реалізації публічного інтересу (підрозділ 1.2), виділити категорії та визначити адміністративно-правовий статус органів публічної адміністрації України як суб'єктів реєстраційної діяльності (підрозділ 2.3), визначити ключові адміністративно-правові аспекти запобігання правопорушенням у сфері реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації (підрозділ 3.1). *Логіко-семантичний метод* було застосовано задля здійснення науково-методологічного осмислення юридичної природи явища реєстрації у публічно-правовій сфері (підрозділ 1.1), виявлення сутності державної реєстрації як інституту адміністративного права (підрозділ 1.3), надання характеристики державній реєстрації як комплексному адміністративно-правовому режимові (підрозділ 1.4), обґрунтування інституту реєстрації як особливої системи адміністративних послуг (підрозділ 1.5). *Формально-логічний метод* застосовувався з метою формулювання висновків, завдань і напрямів вдосконалення адміністративно-правового забезпечення інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України (підрозділи 2.3, 3.2, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5). Для того щоб виявити об'єктивність, достовірність, ймовірності та невідповідності

адміністративно-правового забезпечення інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України, використано *методи статистичного і документального аналізу*. Вирішення інших завдань дослідження передбачало застосування *соціологічних методів*, зокрема, методу спостереження, аналізу документації, узагальнюючого методу. Разом із цим у дослідженні додаткового використання набув комплекс *методів категоріально-термінологічного аналізу, логічного аналізу, синтезу, дедукції, індукції, аналогії, узагальнення*.

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження становили наукові праці вітчизняних і зарубіжних фахівців у галузі адміністративного права і процесу, інформаційного права, фінансового права, теорії держави і права, порівняльного правознавства, філософії права, політології, соціології, державного управління, кібернетики тощо.

Нормативна основа дисертаційного дослідження представлена, по-перше, сукупністю міжнародно-правових документів і національних нормативно-правових актів, пов'язаних із забезпеченням діяльності органів публічної адміністрації у сфері державної реєстрації, по-друге, системою права України, крізь призму дослідження правових приписів якої підтверджувалась універсальність теоретико-правової концепції інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України. Зокрема, нормативну основу дисертаційного дослідження становить Конституція України, Кодекс адміністративного судочинства України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 р. № 755-IV, Закон України «Про адміністративну процедуру» від 17 лютого 2022 р. № 2073-IX, Закон України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI, Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 1 липня 2004 р. № 1952-IV, Закон України «Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні» від 05 листопада 2021 р. № 1871-IX, Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану» від 12 травня 2022 р. № 2259-IX, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації мережі та функціонування центрів надання адміністративних послуг та удосконалення доступу до адміністративних послуг, які надаються в електронній формі» від 03 листопада 2020 р. № 943-IX, Закон України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» від 01 липня 2010 р. № 2398-VI, Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII, положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, рекомендації та резолюції Комітету Міністрів Ради Європи, рішення ЄСПЛ тощо.

Інформаційна й емпірична основа роботи являє собою комплекс результатів профільних (за темою дисертації) соціологічних і статистичних досліджень, рішення Верховного Суду, правових актів України та розвинених країн світу, що стосуються механізмів державної реєстрації та

адміністративно-правового забезпечення інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що воно є одним із перших комплексних досліджень, де з використанням сучасних наукових праць і методів наукового пізнання визначено теоретичні, практичні та правозастосовні аспекти інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України. За результатами проведеної роботи сформульовано нові наукові положення та висновки, запропоновані здобувачем особисто. Основні з них такі:

уперше:

- запропоновано теоретико-правову концепцію інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України, яка є відображенням його юридичної природи, адміністративно-правової сутності та функціонального призначення, його структури як особливої системи адміністративних послуг і правового режиму і включає теоретико-прикладні засади вдосконалення нормативного регулювання, практики правозастосування, механізмів запобігання правопорушенням, врегулювання адміністративно-правових спорів та державного стратегування у сфері реєстраційної діяльності з урахуванням зарубіжного досвіду та потреб публічного інтересу, а також визначає як теоретичні, так і практичні (у тому числі й нормативно визначені) аспекти адміністративно-правового забезпечення державної реєстрації, причому головною ідеєю концепції є засноване на аксіологічних засадах праворозуміння інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації як комплексу адміністративно-правових процедур щодо фіксації та обліку юридично значущих фактів (які мають пряме відношення до перетворення реальної дійсності в тій чи іншій суспільно-правовій площині і опосередковують аналіз відповідних запитів з позиції їх правомірності), контроль, підтвердження та оцінка яких крізь призму роботи органів публічної адміністрації і їх посадових осіб являють собою самостійну цінність, яка сприяє реалізації стратегічної мети державної реєстрації – задоволенню соціальних, групових та індивідуальних потреб та інтересів, що також має свою цінність більш високого рівня в українському суспільстві;

- у рамках науково-методичного осмислення юридичної природи державної реєстрації в публічно-правовій сфері запропоновано авторську дефініцію поняття «інститут реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації» як комплексного адміністративно-правового явища, що являє собою адміністративно-правовий інститут, сформований специфічною групою адміністративних послуг та процедур, об'єднаних формами публічного адміністрування, і яке одночасно виступає комплексним адміністративно-правовим режимом, завданням якого є фіксація компетентними органами публічної адміністрації, наділеними державою спеціальними повноваженнями, певних фактів, перелік яких встановлений законодавством, з метою їх обліку та подальшого внесення до відповідних державних реєстрів, що виражається у формуванні та видачі правових актів про реєстрацію і характеризується правовими наслідками, в тому числі відповідальністю за правопорушення у цій сфері;

– поряд із загальними принципами виявлено та систематизовано спеціальні принципи реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації, розширення масштабів наукового знання стосовно яких є першим кроком до створення на їх основі нових, інноваційних принципів інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації, якими мають керуватися всі суб'єкти публічного адміністрування, що реалізують процедуру державної реєстрації. Разом із тим, окрім загальних, виділено спеціальні функції органів публічної адміністрації у сфері державної реєстрації, які розподілено на явні та приховані, що в контексті діяльності органів публічної адміністрації у сфері державної реєстрації відіграє важливу роль – ці функції підтримують рівновагу відповідних процесів, дають можливість з їх допомогою забезпечити стійкість правової системи, ефективну взаємодію із соціальною системою;

– класифіковано реєстраційні процеси крізь призму публічного інтересу як інтегрального критерію, що дозволило систематизувати види державної реєстрації за публічно-функціональним критерієм, рівнем реалізації публічного інтересу та сферою його дії, що забезпечує визначення правової природи реєстраційних дій, компетенції суб'єктів, способу управлінського впливу, а також закладає підґрунтя для створення єдиної системи державної реєстрації та відповідного рамкового закону у сфері діяльності органів публічної адміністрації;

– у рамках комплексу адміністративно-правових заходів інформаційно-аналітичного характеру із забезпечення ефективності процедур державної реєстрації, спираючись на набутий в Україні досвід розробки автоматизованих систем управління і вирішення різноманітних завдань щодо поліпшення управлінської системи, запропоновано набір і послідовність етапів публічного адміністрування інституту реєстрації в Україні на основі створення спеціалізованих автономних систем з адміністрування реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації (АСАРД): 1) системний аналіз завдань управління, що завершується формуванням технічного завдання для автономної системи адміністрування АСАРД; 2) діагностика управлінських проблем, що закінчується розробкою плану наукових досліджень, проектних робіт і заходів з впровадження; 3) вибір типу системи (макропроєктування), що завершується створенням попереднього проєктного рішення; 4) дослідження управлінських завдань стосовно провадження реєстраційної діяльності в органах публічної адміністрації, що підлягають обстеженню, і синтез мережі завдань, що закінчується розробкою загальної моделі адміністрування; 5) аналіз типів та підходів до вирішення управлінських завдань;

– як один з напрямів удосконалення заходів державного стратегування у сфері державної реєстрації, що здійснюються органами публічної адміністрації, визначено основні вимоги до таких заходів: 1) забезпечення максимальної відповідності цих заходів обстановці і прогнозам розвитку реєстраційної діяльності; 2) спрямованість заходів на вирішення ключових проблем, виконання основних завдань, що стоять перед органом публічної адміністрації; 3) випереджаюче реагування на розвиток негативних

тенденцій в обстановці і службовій діяльності органу публічної реєстрації у сфері державної реєстрації; 4) реальність виконання відповідних заходів, тобто їх забезпеченість фінансовими, матеріально-технічними і кадровими ресурсами; 5) чіткість формулювань, що не допускають довільного тлумачення; 6) конкретні терміни виконання (в межах одного місяця); 7) формулювання заходів, що передбачають проміжні етапи з конкретними цілями і термінами виконання під час планування заходів з термінами, що виходять за рамки планованого періоду; 8) включення особливо важливих заходів, що вимагають комплексного підходу до вирішення проблеми за участю декількох структурних підрозділів, а також незавершених і перенесених за термінами виконання; 9) розподіл термінів виконання заходів з найбільшою одномірністю протягом усього планованого періоду;

удосконалено:

- зміст та елементний склад адміністративно-правового механізму запобігання правопорушенням у сфері реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації як системної діяльності державних органів, посадових осіб та інституцій громадянського суспільства, уточнено класифікаційні критерії адміністративних правопорушень у сфері державної реєстрації за суб'єктом, об'єктом, характером, формою вини та ступенем суспільної небезпеки, систематизовано причини та умови їх вчинення, деталізовано елементи адміністративно-правового механізму запобігання правопорушенням, а також поглиблено розуміння юридичної відповідальності як засобу забезпечення правопорядку, дотримання публічного інтересу та стабільності системи публічного адміністрування;

- визначення системної композиції реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації, що являє собою структуроване об'єднання елементів системи державної реєстрації в єдину систему, у якій базові елементи (зміст, форма, суб'єкти та учасники, об'єкти, механізм регулювання, засоби, цілі, підсумки) і зв'язки забезпечують її цілісність, дозволяють зберегти основні властивості і функції у ситуаціях, коли на неї впливають різноманітні сторонні чинники;

- підхід до систематизації адміністративно-правових спорів у сфері державної реєстрації шляхом обґрунтування їх адміністративно-правової природи та необхідності розгляду виключно адміністративними судами, здійснено класифікацію спорів за предметом (компетенційні спори; спори щодо законності дій або бездіяльності органів публічної адміністрації; спори щодо внесення, виключення чи надання інформації з державних реєстрів; спори щодо індивідуальних актів; спори щодо нормативно-правових актів; спори щодо постанов про адміністративні стягнення) та за органом (порядком) вирішення (місцеві загальні суди; окружні адміністративні суди; органи конституційного судочинства; досудовий порядок; вищі органи публічної адміністрації; погоджувальні процедури);

- визначення адміністративно-правового статусу та категорії класифікації органів публічної адміністрації як суб'єктів, які безпосередньо проводять реєстраційні процедури: 1) за ступенем залежності від інтересів, представлених у правовідносинах з реєстрації, виділено: державних

суб'єктів; недержавних суб'єктів; громадські об'єднання; 2) за внутрішньою будовою виділено: одноособових суб'єктів; інститутованих суб'єктів; 3) залежно від обсягу компетенції органи публічної адміністрації як суб'єкти реєстраційної дії виділено: суб'єктів загальної компетенції; суб'єктів галузевої компетенції; суб'єктів спеціальної компетенції; суб'єктів предметної компетенції; 4) залежно від регламенту вирішення підвідомчих завдань виділено: єдиноначальних; колегіальних суб'єктів. Зазначено, що додатковими критеріями класифікації органів публічної адміністрації у сфері державної реєстрації є: 1) територіальний масштаб діяльності; 2) особливості статусу та місця в механізмі публічного адміністрування; 3) порядок утворення;

- комплекс засобів запобігання правопорушенням у сфері реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації в Україні на основі відповідного зарубіжного досвіду шляхом визначення способів його імплементації в українську систему права з урахуванням загальноправових тенденцій, специфіки відповідної сфери, усіх особливостей вітчизняного правового поля, українських політичних, соціальних і інших реалій та необхідності конкретизації юридичних складів адміністративних правопорушень щодо державної реєстрації;

- розуміння особливостей адміністративного судочинства в Україні на основі трьох окремих груп специфічних параметрів щодо вирішення адміністративно-правових спорів у сфері державної реєстрації, які являють собою динамічний вид певних суперечностей, виявляють себе як юридичний конфлікт (протистояння) між двома чи більше особами, одна з яких обов'язково є суб'єктом публічного адміністрування, мають офіційне вираження, характеризуються публічним характером, виражаються в порушенні відповідного права, обов'язку чи законного інтересу однієї зі сторін внаслідок реалізації органами публічної адміністрації, до функцій яких входить роль держателя чи реєстратора того чи іншого реєстру, дій у сфері державної реєстрації, та мають вирішуватися у судовому/позасудовому порядку згідно із чинним законодавством;

- засади адміністративно-правового забезпечення реєстраційних процедур, що здійснюються органами публічної адміністрації шляхом розробки напрямів вдосконалення відповідних процедур, які систематизовано з урахуванням нормативного, процедурного, організаційного, кадрового, інформаційного та міжнародного аспектів та розширення змісту наукових положень щодо особливостей адміністративно-правового забезпечення інституту державної реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України: 1) формує систему засад, форм і типів адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, а також адміністративних процедур; 2) реалізується на практиці, базуючись на нормах адміністративного права; 3) основне його завдання – забезпечити права та інтереси особи-заявника та відповідних державних інтересів; 4) визначає основні принципи здійснення відповідних процедур реєстрації; 5) регламентує процес притягнення до відповідальності посадовців органів публічної адміністрації у зв'язку із їх повноваженнями у сфері державної реєстрації, а також пропозиції щодо

модернізації актуальної системи органів публічної адміністрації як суб'єктів реєстраційної діяльності;

набули подальшого розвитку:

- положення щодо визначення державної реєстрації як самостійного інституту адміністративного права, що ґрунтується на особливостях публічно-правових відносин, імперативному характері правового регулювання, принципах управлінського впливу та нормативно закріпленому порядку здійснення контрольних функцій органами публічної адміністрації у сфері реєстраційної діяльності;

- положення про державну реєстрацію як комплексний адміністративно-правовий режим, що функціонує як цілісна система з характерними ознаками (наявність завдань, структурна подільність, вимірюваність, функціональне середовище), виконує контрольну та облікову функцію в межах публічного адміністрування, зумовлює правопорядок у сфері реалізації прав суб'єктів адміністративного права, поділяється на підсистеми за родовими, видовими та конкретними об'єктами, ґрунтується на принципах законності, обов'язковості, публічності, заявності, платності, достовірності та відкритості, а її зміст і реалізація повністю залежать від характеру публічного інтересу, який матеріалізується через акти адміністративно-правового характеру в межах визначеної правової процедури;

- положення щодо природи адміністративних послуг у сфері державної реєстрації як особливого виду публічних послуг, що реалізуються в межах публічно-владної діяльності органів публічної адміністрації з метою реалізації суб'єктивних прав громадян і юридичних осіб, які надаються виключно за їх ініціативою, оформлюються через адміністративний акт і мають відповідати законодавчо закріпленим стандартам якості (результативність, ефективність, своєчасність, доступність, чуйність, професійність тощо), а також обґрунтовано інститут державної реєстрації як систему адміністративних послуг, що вимагає модернізації через цифровізацію, вдосконалення правового регулювання (зокрема, змін до Закону України «Про адміністративні послуги») та розроблення чітких нормативних орієнтирів оцінювання якості їх надання;

- пропозиції щодо вдосконалення теоретико-правових засад реєстраційно-правовстановлювальної діяльності органів публічної адміністрації як самостійного елементу адміністративно-правового регулювання, що охоплює визначення її змісту, структури правовідносин, класифікації актів, нормативної основи, процедурної форми та учасників, з урахуванням динаміки правозастосування, взаємозв'язку змісту і форми, а також перспективи закріплення єдиної рамкової законодавчої моделі для забезпечення публічного інтересу, прозорості, правової визначеності та ефективності правового впливу у системі публічного адміністрування;

- уявлення про юридичну специфіку інституту державної реєстрації як правозастосовну форму діяльності органів публічної адміністрації, що здійснюється в межах адміністративного процесу шляхом фіксації та легітимації юридично значущої інформації, а також розуміння його сутності

як засобу публічного регулювання із одночасним обґрунтуванням необхідності систематизації реєстраційних процедур за об'єктом, суб'єктом, метою, наслідками та формою дії, що дозволило концептуалізувати залежність ефективності цієї діяльності від якості нормативної бази та правового регламенту публічно-управлінських процедур;

– положення щодо адміністративно-правового забезпечення механізму запобігання правопорушенням у сфері реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації, яке розглядається як одна з ключових категорій сучасного публічного адміністрування, що виступає не лише інструментом нормативного впорядкування, а й комплексною моделлю з нормативною, інституційною, організаційною, кадровою, інформаційною та соціально-правовою складовими частинами, функціонування якої ґрунтується на принципах верховенства права, законності, гуманізму, публічності, об'єктивності, рівності, достовірності, невідворотності покарання та пропорційності заходів, при цьому обґрунтовано необхідність кодифікації нормативно-правової бази, зокрема шляхом розробки Реєстраційного кодексу України, визначено багаторівневий суб'єктний склад механізму запобігання, акцентовано на важливості узгодженої державної стратегії протидії порушенням і доведено, що ефективне правове забезпечення включає системну правову основу, координацію органів влади з громадськістю, спеціалізовані превентивні заходи й розвиток правової культури, що в умовах реформ і воєнного стану має сприяти становленню прозорого, правового і відповідального публічного адміністрування в Україні;

– положення щодо природи та сутності адміністративно-правових спорів і конфліктів у сфері державної реєстрації, зокрема через розмежування дефініцій «спір» і «конфлікт» у межах адміністративного права, встановлення залежності спору від наявності конфлікту (але не навпаки), деталізацію підстав для виникнення спорів із включенням як обставин, що існували на момент звернення до суду, так і тих, що виникли в процесі розгляду справи, визначення ключових характеристик спорів у сфері державної реєстрації, зокрема предмета (права й обов'язки в реєстраційних правовідносинах), підстав оскарження, специфіки суб'єктного складу (наявність органу публічної адміністрації як відповідача), особливого кола суспільних відносин та визначення законності індивідуальних адміністративних актів як ключового елементу судового розгляду;

– науково-практичні підходи до врегулювання адміністративно-правових спорів, що виникають у сфері державної реєстрації, через обґрунтування векторів оптимізації структури державних реєстрів і органів публічної адміністрації, запровадження дієвих механізмів відповідальності, розширення нормативного регулювання адміністративних послуг, застосування медіації, удосконалення процесуального статусу учасників спорів, а також через потребу кодифікації законодавства в єдиному нормативному акті як основі модернізації правового регулювання у цій сфері.

Практичне значення отриманих результатів. Дисертація має теоретико-прикладний характер, викладені в ній висновки та пропозиції

можуть бути використані:

– у *правотворчій діяльності* – з метою вдосконалення законодавства та підвищення ефективності законодавчої практики стосовно застосування інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України;

– у *науково-дослідній діяльності* – з метою вдосконалення та подальшого розвитку загальнотеоретичних уявлень про категорії «державна реєстрація», «інститут реєстрації», «органи публічної адміністрації», «реєстраційна діяльність», «запобігання правопорушень у сфері державної реєстрації», «адміністративно-правові спори у сфері державної реєстрації» в адміністративному праві та галузевих науках;

– у *правозастосовній діяльності* – для підвищення ефективності правозастосовної діяльності органів публічної адміністрації у сфері державної реєстрації;

– у *навчальному процесі* – під час викладання та вивчення курсів «Адміністративне право», «Актуальні проблеми адміністративного права», «Адміністративний процес» та інших спеціальних курсів, які відображають адміністративно-правову проблематику інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації, а також під час підготовки відповідних посібників, підручників, науково-практичних коментарів тощо.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано автором самостійно. Наукові результати і висновки отримані дисертантом на підставі особистих досліджень. Наукові результати, отримані в кандидатській дисертації, повторно на захист докторської дисертації не виносяться. Особистий внесок у публікації, виконані у співавторстві: у статті «Implementation of the state policy registration of property rights using benchmarking methods» автором, зокрема, визначено правові питання ефективності адміністративно-правового механізму державної реєстрації; у статті «State registration in the mechanism of administrative and legal regulation» автором обґрунтовано економіко-правовий вплив процедур державної реєстрації органів публічної адміністрації; у статті «State Registration of the Royal Privileges of Lishnia Monastery in Peremyśl Town Acts (the Second Half of the 17th – First Half of the 18th Century)» автором досліджено генезу поняття «державна реєстрація» в діяльності державних органів у відповідному історичному періоді.

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розроблення проблеми загалом та окремих її аспектів, сформульовані узагальнення та висновки були оприлюднені на міжнародних конференціях: «Правові засади суверенного розвитку України в сучасних умовах» (м. Київ, 27–28 листопада 2020 р.); «Актуальні проблеми юридичної науки та практики в ХХІ столітті» (м. Рівне, 16–17 жовтня 2020 р.); «Теоретичний аналіз та наукові дослідження юридичної науки у ХХІ столітті» (м. Запоріжжя, 23–24 квітня 2021 р.); «Науковий потенціал та перспективи розвитку юридичної науки» (м. Запоріжжя, 26–27 березня 2021 р.); «Юридичні науки: проблеми та перспективи» (м. Запоріжжя, 25–26 червня 2021 р.); «Право і держава: проблеми розвитку та взаємодії у ХХІ ст.» (м. Запоріжжя, 29–30 січня 2021 р.); «Нові завдання та напрями розвитку юридичної науки у ХХІ столітті» (м.

Одеса, 26–27 лютого 2021 р.); «Шості Таврійські юридичні наукові читання» (м. Київ, 5–6 лютого 2021 р.); «Актуальні питання розвитку державності та правової системи в сучасній Україні» (м. Запоріжжя, 29–30 жовтня 2021 р.); «Розбудова правової держави в Україні в умовах інформаційного суспільства» (м. Київ, 10–11 грудня 2021 р.).

Публікації. Основні положення дисертації знайшли своє відображення в 32 наукових працях, а саме: у 3 статтях у виданнях, що індексуються в наукометричних базах Scopus і Web of Science, у 19 статтях, опублікованих у фахових наукових українських виданнях категорії «Б», а також у тезах 10 доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура дисертації зумовлена метою і завданнями дослідження. Дисертація складається з анотації, вступу, п'яти розділів, що об'єднують двадцять один підрозділ, висновків, списку використаних джерел (525 найменувань на 57 сторінках) і трьох додатків на восьми сторінках. Повний обсяг дисертації становить 590 сторінок, із них основного тексту 499 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації, визначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; висвітлено наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, надано відомості щодо шляхів і форм їх упровадження, апробації та публікацій автора, у яких відображено основні положення роботи.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні основи функціонування інституту реєстрації в системі адміністративного права України» містить п'ять підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Науково-методологічне осмислення юридичної природи явища реєстрації у публічно-правовій сфері»* здійснено науково-методологічне осмислення юридичної природи явища реєстрації у публічно-правовій сфері в умовах трансформації системи публічного адміністрування. Обґрунтовано, що реєстрація як інститут є формою балансування публічних і приватних інтересів у соціальній державі та виконує функції правового регулювання, контролю й обліку. З урахуванням конституційного принципу пріоритетності прав людини розкрито функціональну сутність реєстрації як механізму реалізації публічного інтересу через вплив на приватний інтерес. Проаналізовано різні наукові підходи до розуміння реєстрації як юридичного акта, адміністративної процедури, форми та методу публічного адміністрування. Встановлено, що реєстрація поєднує ознаки як прямого, так і непрямого адміністративно-правового впливу та має змішану природу – як форма, метод і функція. Обґрунтовано необхідність відокремлення державної реєстрації як автономної функції публічного адміністрування, що проявляється у специфічній процедурі внесення юридично значущих даних до офіційних реєстрів із відповідними правовими наслідками.

У підрозділі 1.2 «Класифікаційні критерії державної реєстрації з позицій реалізації публічного інтересу» досліджено наукові підходи до класифікації видів державної реєстрації крізь призму реалізації публічного інтересу як системоутворюючого критерію. Обґрунтовано, що диференціація державної реєстрації повинна ґрунтуватися не лише на правових ознаках суб'єктів і об'єктів, а й на функціональному призначенні в контексті інтересів держави, суспільства та територіальних громад. Визначено класифікаційні критерії за рівнем публічного інтересу (державний і місцевий), за його природою (матеріальні, політичні, духовні), а також за сферами дії (економічна, соціально-культурна, адміністративно-політична). Запропонована типологія базується на функціональних рівнях виконавчої влади, що дозволяє співвіднести окремі види реєстрації з конкретними управлінськими цілями: охороною громадського порядку, забезпеченням національної безпеки, економічного регулювання, правового захисту та культурної спадщини. Особливу увагу приділено сучасним викликам, пов'язаним з фіксацією пошкодженого та знищеного майна внаслідок збройної агресії, а також необхідності кодифікації реєстраційних процедур. Отримані результати слугують методологічною базою для подальшої розробки законодавства у сфері державної реєстрації.

У підрозділі 1.3 «Сутність державної реєстрації як інституту адміністративного права» обґрунтовано наукові засади визнання державної реєстрації як самостійного інституту адміністративного права. Проаналізовано дефініції правового інституту, його матеріальні та юридичні ознаки, а також місце інституту реєстрації у структурі галузі адміністративного права. Визначено, що державна реєстрація за своєю природою є сукупністю публічно-правових процедур, які реалізуються органами виконавчої влади чи іншими суб'єктами публічного адміністрування з метою фіксації, визнання та легітимізації певного юридичного статусу, прав або обов'язків. Акцентовано, що реєстраційна діяльність характеризується владною ініціативою публічної адміністрації, імперативним способом регулювання, процедурною формалізованістю та спрямованістю на забезпечення публічного інтересу. Аргументовано, що державна реєстрація, як адміністративно-правовий інститут, функціонує в межах публічного управління, охоплює відносини між державою та приватними особами та виконує завдання контролю, правозабезпечення, безпеки і правової визначеності. Встановлено, що її правовий механізм має бути чітко врегульованим, оскільки від цього залежить ефективність реалізації публічного інтересу та захист конституційних прав суб'єктів реєстраційних правовідносин.

У підрозділі 1.4 «Характеристика державної реєстрації як комплексного адміністративно-правового режиму» розкрито сутність державної реєстрації як комплексного адміністративно-правового режиму, що функціонує у системі публічного адміністрування. Проаналізовано основні теоретико-правові підходи до розуміння адміністративно-правових режимів, визначено їх ознаки, мету, функціональне призначення та структурні особливості. Доведено, що державна реєстрація, маючи ознаки

адміністративно-правового режиму, характеризується високим ступенем формалізованості, нормативною регламентацією, публічністю, контролюючими функціями, а також поєднує у собі елементи різних правових механізмів публічного впливу. Обґрунтовано, що вказаний режим реалізується через впорядковану діяльність уповноважених суб'єктів на основі принципів законності, обов'язковості, заявності, платності, відкритості та достовірності. Зроблено висновок, що державна реєстрація виконує системоутворюючу функцію в механізмі забезпечення публічного інтересу, оскільки не лише структурно формує адміністративно-правові відносини, а й забезпечує стабільність правового порядку у сфері реалізації прав, свобод і обов'язків. Доведено, що цей режим є вимірюваним, здатним до деталізації та розподілу на підсистеми відповідно до видів об'єктів і суб'єктів реєстрації. Установлено, що саме в такій якості державна реєстрація інтегрується у систему публічного адміністрування як невід'ємна, регламентована й контрольована форма легітимації суспільно значущих фактів та правових статусів, що підлягають фіксації та публічному визнанню.

У підрозділі 1.5 «Інститут реєстрації як особлива система адміністративних послуг» досліджено місце інституту реєстрації у системі адміністративних послуг як окремої, незалежної управлінської функції публічної адміністрації. Обґрунтовано, що державна реєстрація є специфічною формою сервісної діяльності, результатом якої виступає адміністративний акт, що реалізується за ініціативою фізичних або юридичних осіб. Розкрито співвідношення понять «публічна послуга», «державна послуга», «управлінська послуга» та «адміністративна послуга», а також обґрунтовано правову природу реєстрації як адміністративної послуги. Увагу зосереджено на характеристиках, принципах та стандартах якості надання адміністративних послуг у сфері реєстрації. Запропоновано параметри їх оцінки: результативність, своєчасність, доступність, зручність, професійність, чуйність, дотримання принципів реєстрації. Окремо розглянуто проблематику платності, діджиталізації та необхідності децентралізації адміністративних послуг. Підкреслено, що сучасна модель реєстрації повинна орієнтуватися на задоволення прав і законних інтересів громадян, що відповідає європейській парадигмі «держави-сервісу».

Розділ 2 «Системна композиція, статус, принципи та функції діяльності органів публічної адміністрації України в сфері державної реєстрації» містить чотири підрозділи.

У підрозділі 2.1 «Системна композиція реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації та її структурні елементи» обґрунтовано необхідність системного підходу до аналізу реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації. Доведено, що ця діяльність має ознаки цілісної системи, що складається із взаємопов'язаних структурних елементів: змісту, форми, суб'єктів, учасників, об'єкта, реєстраційних відносин і механізму реєстраційного регулювання. Особливу увагу приділено взаємозалежності форми і змісту як основоположним категоріям, що визначають характер організації реєстраційного процесу. Розкрито філософські й правові підходи до структурування реєстраційної діяльності, зокрема, акцентовано увагу на

значенні процесуальної форми, яка виступає чинником впорядкування дій суб'єктів і реалізації цілей реєстрації. Проаналізовано суб'єктно-об'єктні відносини, їх ієрархію, а також роль правових засобів і технологічних ресурсів у досягненні результатів реєстраційної діяльності. Зроблено висновок про важливість гармонізації елементів системи для забезпечення ефективного функціонування реєстраційних процедур у публічно-правовій сфері.

У підрозділі 2.2 *«Юридична специфіка діяльності органів публічної адміністрації в сфері державної реєстрації»* досліджено правову природу реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації крізь призму її належності до форм правозастосування, що має публічно-владний характер. Обґрунтовано, що державна реєстрація виступає особливою правовою формою діяльності, яка вимагає не лише суворого дотримання нормативно-правових приписів, але і застосування процесуальних стандартів, юридичної техніки та адміністративно-процедурного регулювання. Акцентовано, що реєстраційні дії органів публічної адміністрації здійснюються виключно в межах компетенції уповноважених суб'єктів і завершуються правовими результатами у вигляді офіційних документів, що засвідчують юридично значущі факти, події або права. Розглянуто підходи до класифікації форм і типів юридичної діяльності публічної адміністрації, окреслено місце інституту реєстрації у системі правозастосовної функції. Проаналізовано нормативно-правові аспекти, процедури та різновиди державної реєстрації за об'єктами, суб'єктами, метою, наслідками й процесуальними особливостями. Визначено легалізаційний і дозвільний характер окремих видів реєстраційної діяльності. Підкреслено важливість уніфікації законодавства, що регламентує реєстраційні процедури, з метою підвищення їх ефективності, публічності та юридичної визначеності.

У підрозділі 2.3 *«Категорії та адміністративно-правовий статус органів публічної адміністрації України як суб'єктів реєстраційної діяльності»* розкрито зміст та особливості адміністративно-правового статусу органів публічної адміністрації як суб'єктів реєстраційної діяльності. Акцент зроблено на необхідності систематизації таких суб'єктів у контексті реформування адміністративної системи України. Здійснено аналіз поняття «суб'єкт управління» в різних наукових підходах і визначено, що суб'єкт адміністративної реєстраційної дії – це орган публічної влади, який наділений повноваженнями здійснювати реєстраційну функцію з метою реалізації публічного інтересу. Розглянуто категорії органів, що беруть участь у реєстраційній діяльності: органи загальної, галузевої, спеціальної та предметної компетенції; центральні і місцеві органи влади, а також органи місцевого самоврядування. Окрему увагу приділено змінам у роботі суб'єктів реєстраційної дії в умовах воєнного стану, функціонуванню ЦНАП та діяльності військових адміністрацій. Запропоновано шляхи модернізації системи суб'єктів реєстраційної діяльності на основі принципів уніфікації, прозорості та ефективної взаємодії між владними, громадськими та міжнародними структурами.

У підрозділі 2.4 *«Основні принципи діяльності та комплекс функцій*

органів публічної адміністрації як відображення суспільно-конструктивного характеру процесів державної реєстрації в Україні» розкрито сутність принципів та функцій реєстраційної діяльності як невід'ємного складника публічного адміністрування. Здійснено класифікацію загальноправових, галузевих і спеціальних принципів, зокрема таких як: законність, відкритість, достовірність, чіткість процедур, доступ до інформації, а також презумпція правдивості даних у державних реєстрах. Обґрунтовано доцільність відокремлення принципів реєстраційної системи від принципів реєстраційної дії, що забезпечує точніше юридичне і функціональне розмежування в межах державного регулювання. Також у підрозділі розглянуто зміст і класифікацію функцій реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації. Виокремлено юридичні (регулятивну, правонаступницьку, засвідчувальну тощо), соціальні, економічні та інформаційні функції. Визначено, що саме комплексний характер функцій демонструє суспільно-конструктивну роль інституту реєстрації як правового інструменту, що забезпечує систематизацію, правову визначеність та захист публічних і приватних інтересів у державі.

Розділ 3 «Адміністративно-правовий механізм запобігання правопорушенням у сфері реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації» містить три підрозділи.

У підрозділі 3.1 *«Зміст та елементний склад адміністративно-правового механізму запобігання правопорушенням у сфері реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації»* здійснено комплексний аналіз змісту та структури адміністративно-правового механізму запобігання правопорушенням у сфері реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації. Обґрунтовано актуальність формування такого механізму в умовах євроінтеграційних змін і підвищеної суспільної потреби в прозорості реєстраційних процедур. Зазначено, що ефективне запобігання правопорушенням має спиратися на сукупність елементів, серед яких – адміністративно-правові норми, юридичні факти, правосвідомість громадян, практика правозастосування, ефективне тлумачення норм права та юридична відповідальність. Окреслено типологію правопорушень у сфері реєстраційної діяльності за критеріями суб'єкта, об'єкта, форми вини, характеру порушення та ступеня суспільної небезпеки. Виокремлено ключові причини й умови їх виникнення – правові, організаційні, соціально-економічні, інформаційні та корупційні чинники. Запропоновано інституціональний підхід до розуміння юридичної відповідальності з урахуванням її ретроспективного та позитивного аспектів. Наголошено на необхідності посилення профілактичного потенціалу державної політики у сфері державної реєстрації через підвищення правової культури, цифрову трансформацію та вдосконалення правового регулювання.

У підрозділі 3.2 *«Адміністративно-правове забезпечення механізму запобігання правопорушенням у сфері реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації в Україні»* досліджено сутність і структуру адміністративно-правового забезпечення як ключового елементу механізму запобігання правопорушенням у сфері реєстраційної діяльності органів

публічної адміністрації. Проведено відмежування понять «правове регулювання» і «правове забезпечення», розкрито значення соціально-правових, правотворчих і правозастосовних компонентів забезпечення. Окреслено роль нормативно-правової бази, в тому числі Конституції України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, галузевих законів та підзаконних актів, у формуванні умов для ефективного попередження порушень. Зазначено, що відсутність уніфікованої стратегії та кодифікованого законодавчого акта ускладнює правозастосування в реєстраційній сфері. Увагу зосереджено на класифікації принципів адміністративно-правового забезпечення, серед яких виділено верховенство права, законність, рівність перед законом, гуманізм, об'єктивність, публічність, презумпцію невинуватості, пропорційність, достовірність даних та невідворотність покарання. Розкрито роль суб'єктів запобігання правопорушенням різного рівня – від Верховної Ради України до органів місцевого самоврядування і громадських об'єднань. Визначено, що превентивна спрямованість, правова просвіта, професіоналізм кадрів, ефективна діяльність Мін'юсту та організаційно-матеріальне забезпечення становлять ядро дієвого механізму. Наголошено на необхідності формування державної політики у сфері запобігання правопорушенням у сфері державної реєстрації.

У підрозділі 3.3 *«Зарубіжний досвід організації реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації як засобу запобігання правопорушенням у сфері державної реєстрації та шляхи його імплементації в українську систему права»* досліджено зарубіжний досвід функціонування інституту державної реєстрації як ефективного інструменту запобігання правопорушенням у сфері публічного адміністрування. На основі аналізу практик ЄС (Естонської Республіки, Латвійської Республіки, Литовської Республіки, Республіки Польща, Французької Республіки, Федеративної Республіки Німеччина, Італійської Республіки, Республіки Болгарія) виявлено ключові елементи системи правового та технічного контролю в реєстраційній діяльності, що сприяють прозорості, достовірності та безпеці державної реєстрації. Особлива увага приділена ролі цифрових технологій, електронної ідентифікації, автоматизованих перевірок, а також інституційній незалежності контролюючих органів. Обґрунтовано доцільність впровадження в Україні низки перевірених практик: використання QR-кодів, біометричної ідентифікації, обов'язкової відеофіксації дій реєстраторів, системи автоматичного ризик-аналізу та незалежного аудиту. Розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення законодавчих, організаційних та функціональних засад запобігання правопорушенням у сфері державної реєстрації.

Розділ 4 «Адміністративно-правові спори в сфері державної реєстрації за участю органів публічної адміністрації України» містить чотири підрозділи.

У підрозділі 4.1 *«Сутність та особливості адміністративно-правових спорів і конфліктів у сфері державної реєстрації»* розкрито природу та специфіку адміністративно-правових спорів і конфліктів, що

виникають у сфері державної реєстрації як результат реалізації владних повноважень органами публічної адміністрації. Здійснено аналіз доктринальних підходів до визначення понять «адміністративно-правовий спір» та «юридичний конфлікт», їх ознак і змістових характеристик. Особливу увагу приділено класифікації спорів за такими елементами, як предмет, підстави, сторони, суб'єкти та юридичні наслідки. Обґрунтовано, що адміністративно-правові спори у цій сфері часто пов'язані з порушеннями суб'єктивних прав і законних інтересів фізичних або юридичних осіб, викликаних протиправними діями або бездіяльністю реєстраційних органів. Розкрито важливість чіткого визначення правової природи таких спорів для ефективного функціонування системи адміністративного судочинства. На підставі аналізу сучасної практики зроблено висновки щодо актуальності дослідження спорів у сфері державної реєстрації як форми юридичних конфліктів, що мають публічний характер і потребують врегулювання в межах адміністративного процесу. Запропоновано враховувати динаміку правовідносин, юридичну природу дій суб'єктів владних повноважень, а також критерії класифікації спорів як підґрунтя для вдосконалення нормативного регулювання та судової практики в цій галузі.

У підрозділі 4.2 *«Систематизація адміністративно-правових спорів в сфері державної реєстрації»* здійснено комплексне дослідження проблематики систематизації адміністративно-правових спорів у сфері державної реєстрації. З'ясовано, що сучасна юридична наука приділяє не досить уваги індивідуальним особливостям спорів у цій сфері, зосереджуючись переважно на загальних теоретичних положеннях. Зроблено висновок про багатокомпонентність класифікації адміністративно-правових спорів у сфері державної реєстрації як за предметом спору, так і за органом (порядком) вирішення. Обґрунтовано складність визначення належної судової юрисдикції у справах щодо видачі витягів із реєстрів та встановлено проблему відсутності єдиної позиції судової практики щодо правової природи таких спорів. Підкреслено необхідність уточнення правового статусу адміністраторів реєстрів, а також важливість підготовки Верховним Судом України офіційного роз'яснення щодо юрисдикційного розмежування спорів у досліджуваній сфері.

У підрозділі 4.3 *«Особливості адміністративного судочинства в Україні щодо вирішення адміністративно-правових спорів в сфері державної реєстрації за участю органів публічної адміністрації»* досліджено особливості адміністративного судочинства в контексті вирішення спорів, що виникають у сфері державної реєстрації за участю органів публічної адміністрації. Обґрунтовано, що специфіка таких спорів зумовлена публічно-правовою природою реєстраційних правовідносин та значною кількістю випадків зловживання владними повноваженнями. Проведено аналіз юрисдикційної належності спорів, у тому числі з урахуванням практики КАС України та рішень Пленуму Вищого адміністративного суду. Розкрито роль адміністративних судів як ключового інструменту захисту прав у сфері реєстраційної діяльності. Акцентовано на функціях адміністративного судочинства – правозахисній, правовідновлювальній, контрольній,

превентивній та виховній. Запропоновано уточнити зміст завдань адміністративного судочинства у ст. 2 КАС України з урахуванням потреб публічного інтересу. Проаналізовано проблематику співвідношення понять «захист» та «правова охорона» в реєстраційних спорах, а також підстави й умови виникнення адміністративно-правових конфліктів. Зроблено висновок щодо необхідності нормативного врегулювання реєстраційної діяльності на рівні окремого кодифікованого акта.

У підрозділі 4.4 *«Оптимізація механізмів врегулювання адміністративно-правових спорів, що виникають в результаті здійснення реєстраційної діяльності органами публічної адміністрації в Україні»* досліджено правові засади врегулювання адміністративно-правових спорів, що виникають у зв'язку з діяльністю органів публічної адміністрації у сфері державної реєстрації. Зроблено акцент на недосконалості чинного нормативного забезпечення, правовій природі державного реєстратора та особливостях його відповідальності. Обґрунтовано необхідність уніфікації правового статусу суб'єктів реєстраційної діяльності та структури реєстрів, а також розширення дії Закону України «Про адміністративні послуги» на сферу державної реєстрації. Особливу увагу приділено перспективам запровадження процедури медіації як альтернативного способу врегулювання адміністративно-правових спорів. Підкреслено необхідність її нормативного закріплення та процедурного впровадження через адміністративне судочинство. Запропоновано конкретні законодавчі зміни, що мають забезпечити ефективність, доступність та своєчасність захисту прав громадян і юридичних осіб у спорах, пов'язаних із державною реєстрацією.

Розділ 5 «Шляхи вдосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності органів публічної адміністрації України в сфері державної реєстрації» містить п'ять підрозділів.

У підрозділі 5.1 *«Доктринально-аксіологічні засади вдосконалення інтерпретації та оцінювання інституту реєстрації як адміністративно-правового інструменту діяльності органів публічної адміністрації»* розкрито доктринальні та аксіологічні основи інтерпретації й оцінювання інституту реєстрації як складника адміністративно-правового інструментарію органів публічної адміністрації. Застосування аксіологічного підходу дозволяє виявити ціннісну значущість реєстраційної діяльності не лише як юридичної процедури, а як суспільно корисного механізму задоволення загальносоціальних, групових та індивідуальних потреб. Обґрунтовано, що реєстраційна діяльність виступає елементом упорядкування правовідносин та забезпечення легітимності владних рішень. Визначено, що ціннісне наповнення інституту реєстрації залежить від динаміки суспільних запитів, змін політико-правового середовища та рівня інституційного розвитку держави. Наголошено на важливості об'єктивного оцінювання реєстраційної діяльності з урахуванням широкого спектру суб'єктів оцінки, а також необхідності розробки цілісної процесуальної форми для забезпечення ефективного функціонування системи реєстрації. Запропоновано трактувати інститут реєстрації як юридично значущий інструмент, що забезпечує соціальну стабільність, правову визначеність і реалізацію публічного

інтересу.

У підрозділі 5.2 «Напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання реєстраційно-правовстановлювальної діяльності органів публічної адміністрації» розкрито сутність і правову природу реєстраційно-правовстановлювальної діяльності органів публічної адміністрації як складного правового явища, що поєднує функції реєстрації прав та їх юридичного визнання. Обґрунтовано доцільність розмежування понять «правовстановлення» і «правоутворення», проаналізовано зміст і форму реєстраційної діяльності крізь призму внутрішньої та зовнішньої структури, визначено їхній вплив на нормативне забезпечення та ефективність правозастосування. Здійснено класифікацію реєстраційних актів за функціональними, змістовними та часовими критеріями. Особливу увагу приділено юридичним фактам, що зумовлюють виникнення, зміну або припинення реєстраційно-правовстановлювальних правовідносин. Визначено проблеми чинного законодавства у цій сфері, зокрема відсутність рамкового закону, що комплексно врегульовує реєстраційні процеси. Запропоновано напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання, які передбачають систематизацію правових норм, уточнення статусу суб'єктів реєстраційної діяльності та забезпечення ефективного правозастосування у сфері державної реєстрації.

У підрозділі 5.3 «Адміністративно-правові засоби удосконалення інформаційного забезпечення та контролю діяльності органів публічної адміністрації в сфері державної реєстрації» розкрито значення якісного інформаційного забезпечення та ефективного контролю як ключових адміністративно-правових засобів удосконалення реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації. Доведено, що сучасне публічне адміністрування вимагає розвитку інформаційно-аналітичної роботи, запровадження цифрових платформ, створення організаційно-аналітичних груп та формування системи автоматизованого управління на основі науково обґрунтованих підходів. Проаналізовано види інформації, її роль у прийнятті управлінських рішень та принципи ефективного її використання в адміністративній діяльності. Також систематизовано елементи механізму контролю реєстраційної діяльності: нормативну базу, суб'єктів і об'єктів контролю, форми та методи, інструменти впливу, механізми реагування на правопорушення. Запропоновано практичні кроки щодо підвищення ефективності контролю, зокрема регулярний моніторинг, підвищення кваліфікації персоналу, уникнення дублювання функцій та запровадження багаторівневого підходу до перевірок. Обґрунтовано доцільність створення єдиної інформаційної системи реєстраційних процесів у контексті цифрової трансформації публічного управління.

У підрозділі 5.4 «Напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення реєстраційних процедур, що здійснюються органами публічної адміністрації» досліджено сучасний стан адміністративно-правового забезпечення процедур державної реєстрації в Україні та обґрунтовано його значення як інтегративного правового інституту, що охоплює норми кількох галузей права. Проаналізовано нормативну базу,

особливості правовідносин у сфері реєстраційної діяльності, визначено правову природу процедур, їхню мету, суб'єктний склад, етапи здійснення та ключові компоненти. Автор доводить необхідність формалізованого закріплення структури реєстраційної процедури, у тому числі введення нових стадій, таких як призупинення розгляду, та вдосконалення наявних практик документальної перевірки. На основі проведеного аналізу сформульовано комплексні напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення реєстраційних процедур за нормативно-правовим, процедурно-організаційним, кадровим, інформаційно-технологічним, контрольно-наглядним, правозахисним та міжнародно-правовим векторами. Особливу увагу приділено необхідності розробки спеціального закону, кодифікації реєстраційного законодавства, цифровізації процесів, запровадженню механізмів адміністративного оскарження рішень держреєстраторів та адаптації європейських стандартів у сфері реєстрації. Представлені пропозиції можуть бути покладені в основу модернізації реєстраційної системи України та її подальшого наукового опрацювання.

У підрозділі 5.5 *«Шляхи модернізації державного стратегування реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації в Україні»* досліджено правову природу державного стратегування як ключового напрямку публічного адміністрування в контексті реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації. Обґрунтовано, що стратегічне планування є необхідним інструментом забезпечення цілепокладання, реалізації пріоритетів соціально-економічного розвитку та підвищення ефективності реєстраційних процедур. Розкрито зв'язок між поняттями «план», «стратегія», «ціль», окреслено місце плану у системі адміністративних актів, проаналізовано форми, види та рівні планування, включаючи концептуальні, тактичні й програмні документи. Виокремлено сучасні проблеми державного стратегування в реєстраційній сфері, зокрема фрагментарність нормативної бази, слабку скоординованість планів та низький рівень їх практичного виконання. Запропоновано алгоритм планування реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації з виділенням ключових етапів: підготовки, формування, узгодження та затвердження планів. У межах окреслених реформ запропоновано стратегічні напрями модернізації: удосконалення нормативної, кадрової та інфраструктурної бази, посилення інформаційної безпеки, впровадження фінансових стимулів, інтеграція європейського досвіду та підвищення правової обізнаності населення у сфері державної реєстрації.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми щодо формування цілісної науково-правової концепції інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України шляхом комплексного аналізу його юридичної природи, адміністративно-правової сутності та функціонального призначення, розкриття його структури як особливої системи адміністративних послуг і правового режиму, а також

розроблення теоретико-прикладних засад удосконалення нормативного регулювання, адміністративно-правового забезпечення, практики правозастосування, механізмів запобігання правопорушенням, врегулювання адміністративно-правових спорів та державного стратегування у сфері реєстраційної діяльності з урахуванням зарубіжного досвіду та потреб публічного інтересу.

1. У рамках науково-методологічного осмислення юридичної природи явища реєстрації у публічно-правовій сфері констатовано, що державна реєстрація – це юридичний акт фіксації та офіційного визнання фактів чи об'єктів для подальшого обліку та правового закріплення. У вузькому розумінні вона є формою легалізації, у широкому – внесенням інформації до реєстрів. Державна реєстрація є інструментом публічного адміністрування, способом управлінського впливу, формою реалізації виконавчої влади та окремим інститутом адміністративного права. Вона реалізується через адміністративно-правові методи прямого й непрямого впливу та виконує регулюючу, контрольну, облікову і реєстраційну функції, забезпечуючи правове регулювання, облік і нагляд за об'єктами, що підлягають реєстрації.

2. У результаті теоретичної класифікації реєстраційних процесів через категорію публічного інтересу встановлено, що майже вся діяльність органів публічного адміністрування пов'язана з державною реєстрацією як формою реалізації виконавчої влади. Публічний інтерес визначено як ключовий критерій класифікації державної реєстрації за призначенням (громадський порядок, нацбезпека, економіка, соціальний захист), рівнем реалізації (державний або місцевий) та сферою дії (економічна, соціально-культурна, адміністративно-політична). Така класифікація дозволяє систематизувати види реєстрації, визначити суб'єктів, правову природу дій і якість нормативного регулювання, а також слугує основою для створення єдиного рамкового закону, що забезпечить правову уніфікацію, прозорість і ефективне забезпечення публічного інтересу.

3. Виявлено, що державна реєстрація є самостійним інститутом адміністративного права, оскільки здійснюється уповноваженими виконавчими органами в межах правової процедури, має імперативний характер і спрямована на задоволення публічного інтересу. Вона охоплює публічно-правові відносини між органами публічної адміністрації та заявниками, ґрунтується на принципах управлінського впливу та спеціалізації, є формою державного контролю за дотриманням правових норм. Регламентована система реєстраційних норм та дій забезпечує фіксацію юридично значущої інформації, підтверджує її достовірність і надає їй легітимний статус через адміністративно-правовий порядок.

4. Визначено, що державна реєстрація як комплексний адміністративно-правовий режим – це конкретна система, що має характерні ознаки: присутність завдань системи; присутність оптимального середовища; здатність до вимірювання; подільність системи на елементи і підсистеми. Обґрунтовано, що з точки зору системного підходу державна реєстрація – це комплексний адміністративно-правовий режим, що діє в ролі стандартної

функції реалізації контролю та обліку, повною мірою залежить від типу публічного інтересу, який здійснюється завдяки формуванню і затвердженню компетентними органами влади актів адміністративно-правового характеру всередині самої нормативно закріпленої процедури. Аналіз сутності державної реєстрації як адміністративно-правового режиму дав можливість визначити такі принципи, які зумовлюють її правову модель незалежно від здійснюваних цілей та сфер реалізації, і маючи власну нормативну реалізацію, виконують функцію державної реєстрації, роблячи її правовим видом публічного адміністрування, як: 1) законність; 2) обов'язковість; 3) публічність; 4) заявність; 5) платність; 6) достовірність; 7) відкритість.

5. Обґрунтовано інститут реєстрації як особливу систему адміністративних послуг. Аргументовано, що вживання терміна «адміністративні послуги» у сфері державної реєстрації насамперед спрямоване на відділення інноваційного виду адміністративно-правових відносин між органами, що мають відповідні владні повноваження, а також зміну вектора їх відносин. Наголошено на неправильності застосування терміна «управлінські послуги». Основна причина цього полягає у тому, що відповідний термін більш за все виділяє саме «владно-організуючий» елемент, ставлячи на другий план той факт, що ці послуги реалізуються саме публічною адміністрацією. Визначено ключові стандарти надання адміністративних послуг із державної реєстрації органами публічної адміністрації: 1) чуйність; 2) субординація; 3) відкритість; 4) рівність; 5) справедлива вартість. З метою надання можливості оцінювати якісний складник послуг із державної реєстрації, а також уніфікації безпосередньо процедури їх надання запропоновано створити чіткі параметри, згідно з якими можна буде оцінити якість надання вказаних послуг і які фактично являють собою фундамент для формування ключових стандартів надання адміністративних послуг із державної реєстрації, такі як: 1) результативність; 2) ефективність; 3) своєчасність; 4) доступність; 5) зручність; 6) повага до особи; 7) професійність; 8) дотримання принципів державної реєстрації.

6. Визначено, що системна композиція реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації передбачає структуровану взаємодію елементів державної реєстрації, кожен з яких виконує визначену функцію, утворюючи цілісну систему з ефектом синергії. До основних елементів цієї системи належать: зміст, форма, суб'єкти, об'єкти, механізм регулювання, засоби, цілі та підсумки. Об'єктами виступають специфічні правові стани й відносини, а суб'єктами – насамперед органи публічної влади з відповідними повноваженнями та ресурсами. Засоби реєстраційної діяльності охоплюють різноманітні інструменти, що використовуються залежно від форми реєстраційних дій. Підсумки реєстраційної діяльності – це результати виконаних дій, що відображають досягнення головної мети – юридичне закріплення та посвідчення суспільних відносин.

7. Розкрито юридичну специфіку діяльності органів публічної адміністрації у сфері державної реєстрації. Обґрунтовано, що юридична специфіка діяльності органів публічної адміністрації полягає у її правозастосовному характері. Реєстрація у ролі правової форми діяльності

органів публічної адміністрації проводиться в рамках її законних можливостей, систематизується завдяки нормам адміністративного процесу і проявляється у фіксуванні певної інформації для їх подальшого державного регулювання та обліку, визначення їх дійсності та надання їм після цього легітимного статусу. Визначено, що реєстраційна діяльність органів публічної адміністрації у багатьох своїх характеристиках виходить зі специфіки самої реєстрації. Іншими словами, суть конкретного типу реєстрації формує відповідну реєстраційну дію. Доведено, що інститут реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації – це сучасний та впливовий засіб регулювання суспільних правовідносин органами публічної адміністрації. Разом із тим ефективність правової реалізації інституту реєстрації органами публічної адміністрації перебуває у прямій залежності від рівня досконалості нормативно-правової бази країни, а також від дієвості законодавчої регламентації реєстраційних процедур.

8. Визначено, що суб'єктом реєстраційної діяльності є орган публічної влади, основою повноважень якого виступає держава, поруч із якою діють органи місцевого самоврядування та недержавні структури. Суб'єктами такої діяльності виступають органи публічної адміністрації з відповідним статусом і повноваженнями, спрямованими на реалізацію публічного інтересу. До них належать Президент, Кабінет Міністрів, міністерства, служби, агентства, ЦОВВ, місцеві органи влади, ОМС та суб'єкти делегованих повноважень. Запропоновано модернізувати систему таких органів шляхом створення єдиної інформаційної бази, запровадження реєстраційних центрів, уніфікації та класифікації функцій, розвитку співпраці з громадськістю та бізнесом, а також через посилення контролю, підвищення кваліфікації реєстраторів і відповідальності посадових осіб.

9. Аналіз законодавства про державну реєстрацію в Україні дозволив виокремити специфічні принципи реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації, серед яких – чіткість процедур, взаємодія між органами, контроль за законністю, достовірність даних, відкритість, пріоритетність зареєстрованих прав, системність та комплексне забезпечення. Встановлено, що функції реєстраційної діяльності формують її структуру, забезпечують впорядкованість суспільних відносин, можуть бути загальними (юридичними, соціальними, економічними), спеціальними (регулятивними, інформаційними тощо) та прихованими (виховними, аксіологічними), а реалізація цих функцій зумовлює появу нових структурних елементів у відповідь на виклики сучасності.

10. Обґрунтовано, що запобігання правопорушенням у сфері реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації є цілеспрямованою системною діяльністю держави й громадянського суспільства, що має на меті усунення причин і умов порушень для забезпечення законності, прозорості та доброчесності. Запропоновано класифікацію адміністративних правопорушень за суб'єктами (посадовці чи заявники), об'єктами (юридичні особи, майно, акти цивільного стану тощо), характером (формальні, матеріальні, з наслідками), формою вини (умисні, необережні) та ступенем суспільної небезпеки (від дрібних до грубих порушень).

Виявлено, що адміністративні правопорушення у сфері державної реєстрації зумовлюються низкою чинників: нормативною фрагментарністю, нечітким статусом держреєстраторів, слабким контролем, проблемами кадрового забезпечення, низьким рівнем правової культури, технічними недоліками реєстрів та високими корупційними ризиками. Зазначено, що запобігання цим порушенням потребує комплексного адміністративно-правового механізму, до якого входять правові норми, правозастосовна практика, правосвідомість громадян, юридичні факти та ефективна юридична відповідальність, що має базуватись на системному регулюванні й принципах правової держави.

11. Розкриття сутності адміністративно-правового забезпечення механізму запобігання правопорушенням у сфері реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації в Україні дає змогу зробити висновок, що воно виступає ключовим елементом ефективного публічного адміністрування в умовах правової держави. Адміністративно-правове забезпечення механізму запобігання правопорушенням у сфері реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації в Україні виступає не лише як інструмент нормативного регулювання, а як комплексна система, що охоплює правові, організаційні, кадрові, інформаційні та соціальні аспекти. Система функціонує на основі принципів верховенства права, законності, публічності та об'єктивності, забезпечуючи легітимність і довіру до органів влади. Водночас акцентовано на фрагментарності законодавства, неузгодженості норм і потребі кодифікації шляхом ухвалення Реєстраційного кодексу. Аргументовано, що успішне функціонування механізму можливе лише за умови взаємодії державних органів, місцевого самоврядування та громадянського суспільства в межах єдиної стратегії. Розробка такої стратегії має стати пріоритетом адміністративно-правової політики, оскільки саме системне, узгоджене та відкрито контрольоване забезпечення є запорукою законності й доброчесності у сфері державної реєстрації.

12. У результаті дослідження зарубіжного досвіду запобігання правопорушенням у сфері реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації визначено шляхи його імплементації в українську систему права. Доведено, що для формування ефективної системи запобігання саме адміністративним правопорушенням необхідно першочергово брати до уваги загальноправові тенденції, а крім того, аналізувати специфіку відповідної сфери, у якій ця діяльність проходить. Загальноправові заходи так чи інакше мають на меті вплив на кожного громадянина, тоді як спеціалізовані – створені виключно для конкретної сфери, і їх основною функцією є вплив на конкретних, потенційних суб'єктів вчинення правопорушень. Для сфери державної реєстрації такими суб'єктами є уповноважені посадовці. До спеціальних заходів у сфері державної реєстрації можна віднести загальні, групові або індивідуальні. Для отримання оптимального результату необхідно застосовувати кожен з них, об'єднуючи їх у цілісну систему, механізм, головним завданням якого є недопущення і мінімізація протиправних проявів. Наголошено на необхідності конкретизації юридичних складів адміністративних правопорушень щодо державної

реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань шляхом доповнення КУпАП окремими статтями із детальним описом протиправних діянь, що видається досить ефективною стратегією. Зроблено висновок, що імплементація зарубіжного досвіду може стати успішною лише у тому випадку, якщо модель розвитку іншої держави буде реалізована з урахуванням усіх особливостей вітчизняного правового поля, українських політичних, соціальних і інших реалій. Разом із тим обґрунтовано, що відсутність консолідуючого акта у сфері державної реєстрації значно дестабілізує правовідносини у досліджуваній сфері. Багато в чому про це свідчать правопорушення, що вчиняються під час державної реєстрації.

13. Розкрито сутність адміністративно-правових спорів і конфліктів у сфері державної реєстрації, зокрема визначено, що конфлікт може передувати спору, але не навпаки. Уточнено відмінність між цими поняттями та розширено розуміння підстав адміністративно-правового спору як дій або бездіяльності, що оскаржуються, з урахуванням обставин, які існують як на момент звернення до суду, так і виникають під час розгляду справи, що свідчить про ширше значення терміна «підстава» порівняно з «ініціюванням» спору. Визначено ключові характеристики адміністративно-правових спорів у сфері державної реєстрації, зокрема: 1) предмет (суб'єктивні, публічні права і обов'язки у правовідносинах стосовно здійснення реєстраційної діяльності), який доволі тісно пов'язаний із суб'єктивними правами та обов'язками, що становлять об'єкт реєстрації; 2) підстави, що являють собою особливості процесу оскарження зі сторони тієї чи іншої особи дій або здебільшого бездіяльності, із включенням до таких підстав наявних обставин на момент звернення до суду, і таких, що виникають у процесі розгляду відповідної справи; 3) специфічні суб'єкти спірних публічних матеріальних правовідносин (фізичні та юридичні особи, уповноважені органи), одним з яких обов'язково є орган публічної адміністрації, наділений реєстраційними повноваженнями, причому відповідачем виступає не посадова особа, якою було прийняте те чи інше рішення в рамках правовідносин державної реєстрації, а сам орган публічної адміністрації, до якого безпосередньо належить посадова особа; 4) особливе коло суспільних відносин, що стають підґрунтям виникнення відповідних спорів; 5) факт того, що у більшій частині адміністративно-правових спорів у сфері державної реєстрації «наріжним каменем» виступає законність актів індивідуальної дії органів публічної адміністрації.

14. Здійснено систематизацію адміністративно-правових спорів у сфері державної реєстрації. Зроблено висновок, що відповідні спори за своїм характером є адміністративно-правовими і розглядатися мають виключно адміністративними судами. Систематизовано види адміністративно-правових спорів у сфері державної реєстрації залежно від предмета спору: 1) компетенційні спори; 2) спори стосовно визнання дій (бездіяльності) органів публічної адміністрації незаконними; 3) спори, пов'язані із внесенням чи виключенням певних даних із державних реєстрів, а також із наданням інформації; 4) спори стосовно законності індивідуальних актів органів

публічної адміністрації у сфері державної реєстрації; 5) спори стосовно законності нормативно-правових актів у сфері державної реєстрації; 6) спори стосовно постанов про накладення уповноваженими суб'єктами адміністративних стягнень за правопорушення у сфері державної реєстрації. Класифіковано адміністративно-правові спори у сфері державної реєстрації залежно від органу (порядку) вирішення відповідного спору: 1) спори, що належать до юрисдикції місцевих загальних судів; 2) спори, що належать до юрисдикції окружних адміністративних судів; 3) спори, вирішення яких належить до сфери конституційного судочинства; 4) спори, вирішення яких відбувається у досудовому порядку; 5) спори, вирішення яких здійснюється вищими органами публічної адміністрації чи їх посадовими особами; 6) спори, вирішення яких здійснюється, використовуючи погоджувальні процедури.

15. Виявлено особливості адміністративного судочинства в Україні щодо вирішення адміністративно-правових спорів у сфері державної реєстрації за участю органів публічної адміністрації. Стосовно загального поняття адміністративного судочинства у сфері державної реєстрації визначено три окремі групи специфічних параметрів, до яких належать: 1) параметри судочинства в контексті з'ясування його позиції в адміністративному процесі; 2) визначення специфіки інституту реєстрації; 3) новітні розробки науковців стосовно окремих елементів інституту реєстрації.

Аргументовано, що реєстраційні відносини, незалежно від юрисдикції, в якій вони розглядаються, мають адміністративно-правовий характер. Таким чином, спори у сфері державної реєстрації, що належать до цивільного судочинства, також є адміністративно-правовими, і це зумовлено тим фактом, що між діями органів публічного адміністрування та фізичних і юридичних осіб проходить досить тонка грань. Визначено, що адміністративно-правові відносини у сфері державної реєстрації мають унікальні особливості, одна з яких – це різноманітність суб'єктів відповідних правовідносин, до яких, зокрема, належать держатель, реєстратор, адміністратор.

16. Запропоновано низку векторів оптимізації механізмів врегулювання адміністративно-правових спорів у сфері державної реєстрації, зокрема: систематизацію та об'єднання державних реєстрів; уніфікацію структури органів, що здійснюють реєстрацію; посилення відповідальності посадових осіб; розширення дії Закону «Про адміністративні послуги» на сферу реєстрації; визначення правового статусу реєстратора; передання повноважень місцевому самоврядуванню; цифровізацію процедур; закріплення процесуального механізму зміни рішень; посилення гарантій захисту прав осіб; обмеження свавільних дій через суд; удосконалення адміністративного судочинства; уточнення юрисдикції спрощеного провадження; запровадження медіації; та розробку єдиного закону про державну реєстрацію для підвищення якості правового регулювання.

17. Обґрунтовано засади доктринально-аксіологічного вдосконалення оцінки інституту реєстрації як адміністративно-правового інструменту

діяльності держави. Інститут реєстрації визнається ключовим для функціонування публічного адміністрування, оскільки забезпечує облік фактів і правовий статус учасників управлінських відносин. Його значення зумовлено потребою в упорядкуванні суспільних процесів і гарантуванні стабільності державної системи. Реєстраційна діяльність є не лише необхідною, а й соціально корисною, оскільки сприяє зміцненню правопорядку та задоволенню суспільних потреб. Оцінювання цієї діяльності має враховувати як позицію реєстратора, що володіє повною інформацією про процес, так і учасників провадження – володільців реєстрованих прав. Водночас справжня цінність реєстраційної системи може бути виявлена лише через об'єктивний аналіз усіх її аспектів у єдності, адже часткове оцінювання не дає повного уявлення про її ефективність.

18. Виділено напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання реєстраційно-правовстановлювальної діяльності органів публічної адміністрації: 1) створення рамкового Закону України «Про засади реєстраційно-правовстановлювальної діяльності»; 2) формування системи адміністративно-правового забезпечення інтересів правовласників та правонабувачів і подальше його вираження в реєстраційно-правовстановлювальних нормах на основі потреб та інтересів тих, кому закон гарантує відповідне право; 3) провадження в Україні політики публічного адміністрування, спрямованої на прозорість у сфері реєстрації прав; 4) встановлення єдиної правової процесуальної форми реєстраційно-правовстановлювальної діяльності, що має створити надійну базу для прозорості та відповідальності дій органів публічної адміністрації в цій галузі правовідносин; 5) чітка законодавча регламентація визначення та категорій учасників процесу реєстрації прав, а також особливостей їх правового статусу (включаючи владні повноваження і компетенції).

19. Запропоновано комплекс адміністративно-правових заходів інформаційно-аналітичного характеру для підвищення ефективності реєстраційних процедур органів публічної адміністрації. Зокрема, передбачено створення цільової програми інформаційного забезпечення з чіткою логікою включення заходів; формування організаційно-аналітичних груп у реєстраційних органах для впровадження та коригування програми; запуск цифрової платформи для моніторингу виконання та комунікації між підрозділами; впровадження регулярної звітності та навчання персоналу з планування й координації. Такий підхід дозволить підвищити якість управлінських рішень, забезпечити прозорість, адаптивність і досягнення стратегічних цілей у сфері державної реєстрації.

Визначено основні критерії контролю діяльності органів публічної адміністрації у сфері державної реєстрації: 1) наявність офіційних положень і посадових інструкцій співробітників, їх відповідність вимогам наказів та інших нормативних документів; 2) результативність заходів щодо виправлення недоліків, виявлених у результаті попередніх перевірок; 3) ставлення працівників до своїх обов'язків; 4) реакція керівників на зауваження, зазначені в звітах інспекцій і контрольних заходах; 5) дотримання встановлених термінів для усунення недоліків; 6) рівень

професійної підготовки; 7) частота проведення оперативних нарад із заслуховуванням працівників; 8) участь у цих зустрічах суміжних служб. Запропоновано організовувати контроль діяльності органів публічної адміністрації у сфері реєстрації у кілька етапів, таких як: 1) підготовка до перевірки; 2) проведення контролю; 3) підбиття підсумків контрольної діяльності; 4) вжиття заходів щодо ліквідації виявлених недоліків; 5) контроль отриманих результатів реєстраційної діяльності.

20. З метою вдосконалення адміністративно-правового забезпечення реєстраційних процедур запропоновано ухвалити Закон України «Про основи адміністративно-правового регулювання державної реєстрації», який має закріпити типову структуру реєстраційної процедури, включно з механізмом оскарження та виправлення помилок. Визначено ключові напрями реформування: нормативно-правовий (уніфікація законодавства, кодифікація), процедурно-організаційний (стандартизація стадій, строки, підстави відмови), кадровий (кваліфікація, відповідальність, етичний кодекс), інформаційно-технологічний (єдина електронна платформа, інтеграція реєстрів, персональні кабінети), контрольно-наглядовий (внутрішній контроль, аудит, громадський моніторинг), захист прав заявників (створення органу оскарження, процесуальні гарантії), міжнародно-правовий (імплементация європейських стандартів, цифрові рішення країн ЄС).

21. З огляду на визначену мету та наявні соціально-економічні завдання в Україні під час повномасштабної війни (коригування політики в умовах турбулентності, зміщення акценту із заходів, спрямованих на антикризову підтримку сфер господарства, підприємств, а також жителів, на заходи, спрямовані на розвиток новітнього індустріального потенціалу, модернізацію, новаторство, збільшення якості людського капіталу), визначено основні шляхи модернізації державного стратегування реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації в Україні: 1) вдосконалити нормативну, інституційну та інфраструктурну базу публічного адміністрування у сфері державної реєстрації; 2) покращити механізми запобігання правопорушенням у сфері державної реєстрації; 3) модернізувати адміністративно-процесуальне законодавство стосовно процедур реєстрації та адміністративно-правових спорів у відповідній сфері; 4) активно розвивати міжнародне, регіональне, двостороннє співробітництво стосовно питань державної реєстрації з використанням провідного європейського досвіду, а також продовжувати гармонійним чином повноцінно інтегровувати інститут реєстрації України до європейського правового простору; 5) вдосконалити фінансове та матеріально-технічне забезпечення реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації (створити відповідні економічні стимули – податкові, кредитні, страхові, гранти, премії, стипендії тощо); 6) створити умови для покращення обізнаності населення в питаннях державної реєстрації; 7) підвищити професійний кваліфікаційний рівень державних реєстраторів та відповідних працівників органів публічної адміністрації; 8) впровадження програм бюджетного стимулювання фахівців у сфері державної реєстрації (судді, правоохоронці, представники контролюючих органів); 9) запровадити високі стандарти інформаційної безпеки державних

реєстрів та реєстраційної діяльності органів публічного адміністрування; 10) сформулювати ефективні механізми обліку, моніторингу і контролю реєстраційних дій органів публічної адміністрації, що мають сприяти виявленню непередбачуваного впливу на такі органи, їхніх помилок, внесенню коректив змісту та форми відповідних дій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

**Наукові праці,
в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:
Публікації у виданнях, які включено до наукометричних
баз Scopus і Web of Science**

1. Bolgar O., Bogush L. Implementation of the State Policy Registration of Property Rights Using Benchmarking Methods. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2021. Vol. 7. № 4. P. 35–42. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-4-35-42>.
2. Bolgar O., Kovbas I. State Registration in the Mechanism of Administrative and Legal Regulation. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2022. Vol. 8. № 2. P. 29–35. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2022-8-2-29-35>.
3. Stetsyk Y., Bolhar O. State Registration of the Royal Privileges of Lishnia Monastery in Peremyśl Town Acts (the Second Half of the 17th – First Half of the 18th Century). *East European Historical Bulletin*. 2023. № 28. P. 29–37. DOI: <https://doi.org/10.24919/2519-058X.28.287557>.

Публікації у фахових періодичних виданнях України (категорія «Б»)

1. Болгар О. В. Сутність державної реєстрації як форми публічного адміністрування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 5. С. 336–340. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-5/79>.
2. Болгар О. В. Правовий режим державної реєстрації в Україні. *Право та державне управління*. 2021. № 2. С. 202–212. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2021.2.31>.
3. Болгар О. В. Публічний інтерес як критерій класифікації видів державної реєстрації. *Правова позиція*. 2021. № 2 (31). С. 101–107. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-6473.2021-2.20>.
4. Болгар О. В. Адміністративно-правове забезпечення державної реєстрації в Україні в контексті структурно-функціонального реформування системи виконавчої влади. *Правові новели*. 2021. № 14. С. 81–89. DOI: <https://doi.org/10.32847/ln.2021.14.011>.
5. Болгар О. В. Інститут державної реєстрації як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція»*. 2021. № 54. Т. 1. С. 30–33. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.54.1.7>.
6. Болгар О. В. До адміністративно-правового регулювання державної реєстрації актів цивільного стану. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2021. № 6. С. 55–61. DOI: <https://doi.org/10.32782/392219>.
7. Болгар О. В. Публічно-правові принципи державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень. *Право і суспільство*. 2022. № 1. С. 126–133. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.1.18>.
8. Болгар О. В. Публічне адміністрування державної реєстрації як адміністративно-правовий режим: питання ефективності. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2022. Т. 33 (72). № 1. С. 47–53.

DOI: <https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2022.1/09>.

9. Болгар О. В. Адміністративно-процесуальні правовідносини в сфері державної реєстрації. *Приватне та публічне право*. 2022. № 1. С. 49–55. DOI: <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2022.1.9>.

10. Болгар О. В. Предмет адміністративно-правового регулювання державної реєстрації. *Юридичний вісник*. 2022. № 2. С. 109–117. DOI: <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i2.2328>.

11. Болгар О. В. Взаємозв'язок публічно-правових та приватно-правових елементів державної реєстрації речових прав на нерухоме майно. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2022. № 1 (75). С. 46–52. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2022.1.8>.

12. Болгар О. В. Адміністративно-процедурні аспекти державної реєстрації юридичних осіб в Україні. *Право та державне управління*. 2022. № 4. С. 57–63. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2022.4.8>.

13. Болгар О. В. Принципи, стадії та специфіка адміністративної процедури державної реєстрації. *Київський часопис права*. 2022. № 4. С. 59–65. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2022.4.8>.

14. Болгар О. В. Особливості розвитку інституту державної реєстрації та інституту ліцензування в адміністративному праві України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 5. С. 73–79. DOI: <https://doi.org/10.32782/39221356>.

15. Болгар О. В. Адміністративно-правові маркери інституту державної реєстрації. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. № 4. С. 45–52. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.4.9>.

16. Болгар О. В. До дефініції та змістовних ознак інституту державної реєстрації в адміністративно-правовій площині. *Приватне та публічне право*. 2022. № 4. С. 55–60. DOI: <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2022.4.9>.

17. Болгар О. В. Інститут державної реєстрації в адміністративному праві: матеріально-правові аспекти. *Правова позиція*. 2022. № 4 (37). С. 31–37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2022-4.5>.

18. Болгар О. В. Типологія правовідносин державної реєстрації в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2022. № 96. С. 3–13. DOI: <https://doi.org/10.32782/apdr.v96.2022.1>.

19. Болгар О. В. Процесуально-правові засади реєстраційного провадження в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 249–253. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/59>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Болгар О. В. До дефініції адміністративно-правового забезпечення державної реєстрації в Україні. *Правові засади суверенного розвитку України в сучасних умовах* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 27–28 листоп. 2020 р.). Київ : ТНУ ім. В. І. Вернадського, 2020. С. 110–112.

2. Болгар О. В. Державна реєстрація в Україні: адміністративно-процедурний аспект. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики в ХХІ столітті* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Рівне, 16–17 жовт. 2020 р.). МЕГУ ім. акад. С. Дем'янчука. Рівне : Видавничий дім «Гельветика»,

2020. Ч. 2. С. 15–18.

3. Болгар О. В. Державна реєстрація в Україні як комплексний правовий режим. *Теоретичний аналіз та наукові дослідження юридичної науки у XXI столітті* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 23–24 квіт. 2021 р.) Запоріжжя : КПУ, 2021. С. 74–76.

4. Болгар О. В. Адміністративно-правова природа державної реєстрації в Україні. *Науковий потенціал та перспективи розвитку юридичної науки* : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 26–27 берез. 2021 р.) / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. С. 73–75.

5. Болгар О. В. Особливості адміністративної процедури державної реєстрації в Україні. *Юридичні науки: проблеми та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 25–26 черв. 2021 р.). Запоріжжя : КПУ, 2021. С. 35–38.

6. Болгар О. В. Адміністративно-правове регулювання реєстраційної діяльності в Україні: понятійний апарат. *Право і держава: проблеми розвитку та взаємодії у XXI ст.* : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 29–30 січ. 2021 р.) / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. С. 97–99.

7. Болгар О. В. Адміністративно-правове регулювання реєстраційної діяльності в Україні: визначення ознак. *Нові завдання та напрями розвитку юридичної науки у XXI столітті* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 26–27 лют. 2021 р.). Одеса : МГУ, 2021. С. 153–156.

8. Болгар О. В. Матеріально-правові засади адміністративно-правового регулювання державної реєстрації нерухомого майна. *Шості Таврійські юридичні наукові читання* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 5–6 лют. 2021 р.). Київ : ТНУ ім. В. І. Вернадського, 2021. С. 83–85.

9. Болгар О. В. Формально-правові принципи адміністративно-правового регулювання державної реєстрації нерухомого майна. *Актуальні питання розвитку державності та правової системи в сучасній Україні* : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 29–30 жовт. 2021 р.) / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. С. 67–70.

10. Болгар О. В. Підприємці як суб'єкти державної реєстрації: адміністративно-правова специфіка. *Розбудова правової держави в Україні в умовах інформаційного суспільства* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 10–11 груд. 2021 р.). Київ : ТНУ ім. В. І. Вернадського, 2021. С. 62–64.

АНОТАЦІЯ

Болгар О. В. Інститут реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України: теорія та практика правозастосування. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса, 2025.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми щодо визначення сутності й особливостей інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації України, що дозволило сформулювати відповідну наукову концепцію, а також обґрунтувати низку наукових положень і рекомендацій щодо подальших напрямів і перспектив функціонування та розвитку зазначеної діяльності.

Констатовано, що державна реєстрація у вітчизняній науці визначається як запис або будь-яке інше фіксування певних фактів для їх подальшого обліку та затвердження на офіційному рівні зі сторони держави. У широкому значенні реєстрація – це внесення даних про ті чи інші офіційні документи або відповідні реєстри. У вузькому розумінні поняття «реєстрація» – це юридичний акт визнання законним об'єкта реєстрації, інформації, відомостей тощо.

Обґрунтовано, що державна реєстрація реалізується за допомогою певних адміністративно-правових методів: прямого і непрямого адміністративно-правового впливу. Визначено функціональні складники державної реєстрації. В аспекті осмислення правової природи державної реєстрації у публічно-правовій сфері визначено її основні функції.

Визначено, що державна реєстрація – це комплексна категорія публічного адміністрування, мета якої полягає в забезпеченні правового регулювання, контролю та обліку об'єктів, що підлягають реєстрації відповідно до законодавства.

Шляхом поглибленого аналізу параметрів, які регламентують процес державної реєстрації, зроблено висновок, що відповідний інститут належить саме до адміністративного права.

Зроблено висновок, що державна реєстрація – це один із інститутів адміністративного права, який відповідає за фіксування певної інформації для її подальшого державного обліку та регулювання, підтвердження її дійсності, а також подальше надання їй легітимного статусу, що призводить до формування певних наслідків у правовій площині. Вона проводиться відповідно до вказаного законом регламенту суб'єктами публічного адміністрування, які зобов'язані, крім того, контролювати діяльність певного державного реєстру.

Визначено, що державна реєстрація як комплексний адміністративно-правовий режим – це конкретна система, що має характерні ознаки: присутність завдань системи; присутність оптимального середовища; здатність до вимірювання; подільність системи на елементи і підсистеми.

Проаналізовано та визначено основні проблеми сфери державної реєстрації на сьогодні, до яких належать проблеми законодавчого механізму, організації органів публічної адміністрації, відсутність ефективної боротьби з корупційними ризиками.

Визначено, що адміністративно-правовий режим запобігання вчиненню правопорушень у сфері реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації являє собою частину системи по боротьбі з правопорушеннями в загальному розумінні, як кримінальними, так і адміністративними.

Проведено аналіз досвіду розвинених європейських держав, що

зумовлено тим, що стратегія імплементації ефективно реалізованих реформ економічно успішних країн є нині для України дуже актуальною. Проте зроблено висновок, що імплементація відповідних реформ може стати успішною лише у тому випадку, якщо модель розвитку іншої держави буде реалізована з урахуванням усіх особливостей вітчизняного правового поля, політичних, соціальних і інших реалій.

Визначено ключові характеристики адміністративно-правових спорів у сфері державної реєстрації. Виділено основні функції адміністративного судочинства у сфері державної реєстрації.

Запропоновано практичну реалізацію підвищення якості реєстраційних послуг органами публічної адміністрації на основі прийняття відповідного законодавчого акта, який визначить сферу адміністративних послуг у галузі реєстрації та вирішить процедурні питання між приватними особами та публічною адміністрацією.

Запропоновано комплекс адміністративно-правових заходів інформаційно-аналітичного характеру із забезпечення ефективності процедур реєстрації, що проводяться органами публічного адміністрування в Україні. Виділено рівні послідовного розвитку систем обробки даних, що має критично велике значення для організації інформаційно-аналітичної діяльності органів публічної адміністрації.

Запропоновано набір і послідовність етапів публічного адміністрування інституту реєстрації в Україні на основі створення спеціалізованих автономних систем з адміністрування реєстраційної діяльності органів публічної адміністрації (АСАРД).

З огляду на визначену мету та наявні соціально-економічні завдання в Україні під час повномасштабної війни (коригування політики в умовах турбулентності, зміщення акценту із заходів, спрямованих на антикризову підтримку сфер господарства, підприємств, а також жителів, на заходи, спрямовані на розвиток новітнього індустріального потенціалу, модернізацію, новаторство, збільшення якості людського капіталу), визначено основні стратегічні завдання розвитку інституту реєстрації в діяльності органів публічної адміністрації.

Ключові слова: адміністративні послуги, адміністративні процедури, адміністративно-правове забезпечення, адміністративно-правове регулювання, адміністративно-правовий режим, адміністративно-правові інструменти, адміністративно-правові спори, державна реєстрація, державне стратегування, державні реєстратори, державні реєстри, запобігання правопорушенням, інститут реєстрації, органи публічної адміністрації, реєстраційна діяльність.

SUMMARY

Bolgar O. V. Institute of registration in the activities of Public Administration bodies of Ukraine: theory and practice of law enforcement. – Qualification scientific work on the rights of a manuscript.

The thesis for the degree of Doctor of law by specialty 12.00.07

“Administrative law and process; financial law; information law”. – Odesa State University of Internal Affairs, Odesa, 2025.

The dissertation provides a theoretical generalization and a new solution to the scientific problem of determining the essence and features of the Institute of registration in the activities of Public Administration bodies of Ukraine, which allowed us to form an appropriate scientific concept, as well as substantiate a number of scientific provisions and recommendations on further directions and prospects for the functioning and development of this activity.

The dissertation provides a theoretical generalization and a new solution to the scientific problem of determining the essence and features of the Institute of registration in the activities of Public Administration bodies of Ukraine, which allowed us to form an appropriate scientific concept, as well as substantiate a number of scientific provisions and recommendations on further directions and prospects for the functioning and development of this activity.

It is stated that state registration in science is defined as a record or any other recording of certain facts for their further accounting and approval at the official level by the state. In a broad sense, registration is the entry of data on certain official documents or relevant registers. In a narrow sense, the concept of “registration” is a legal act of recognizing the object of registration, information, etc. as legitimate.

It is proved that state registration is implemented using certain administrative and legal methods: direct and indirect administrative and legal influence. The functional components of state registration are defined. In the aspect of understanding the legal nature of state registration in the public legal sphere, its main functions are defined.

It is determined that state registration is a complex category of Public Administration, the purpose of which is to ensure legal regulation, control and accounting of objects subject to registration in accordance with the legislation.

Through an in-depth analysis of the parameters regulating the process of state registration, it is concluded that the relevant institution belongs specifically to administrative law.

It is concluded that state registration is one of the institutions of administrative law, which is responsible for recording certain information for its further state registration and regulation, confirming its validity, as well as further granting it a legitimate status, which leads to the formation of certain consequences in the legal plane. It is carried out in accordance with the regulations specified by law by the subjects of Public Administration, who are also required to control the activities of a certain state register.

It is determined that state registration as a complex administrative and legal regime is a specific system that has characteristic features: the presence of system tasks; the presence of an optimal environment; the ability to measure; the division of the system into elements and subsystems.

The main problems of the sphere of state registration today are analyzed and identified, which include the problems of the legislative mechanism, the organization of Public Administration bodies, and the lack of an effective fight against corruption risks.

It is determined that administrative and legal prevention of committing offenses in the sphere of registration activities of Public Administration bodies is part of the system for combating offenses in the general sense, both criminal and administrative.

The analysis of the experience of developed European countries is carried out, which is due to the fact that the strategy of implementing effectively implemented reforms of economically successful countries is now very relevant for Ukraine. However, it is concluded that the implementation of the relevant reforms can become successful only if the model of development of another state is implemented taking into account all the features of the domestic legal field, political, social, and other realities.

The key characteristics of administrative and legal disputes in the field of state registration are determined. The main functions of administrative proceedings in the field of state registration are highlighted.

The practical implementation of improving the quality of registration services by public administration bodies is proposed on the basis of the adoption of the relevant legislative act, which will determine the scope of administrative services in the field of registration and resolve procedural issues between individuals and public administration.

A set of administrative and legal measures of an informational and analytical nature is proposed to ensure the effectiveness of registration procedures conducted by public administration bodies in Ukraine.

A set and sequence of stages of Public Administration of the Institute of registration in Ukraine is proposed on the basis of the creation of specialized autonomous systems for the administration of registration activities of Public Administration bodies (ASARD).

Taking into account the defined goal and existing socio-economic tasks in Ukraine during a full-scale war (policy adjustment in conditions of turbulence, shifting the focus from measures aimed at anti-crisis support of the economy, enterprises, as well as residents, to measures aimed at developing the latest industrial potential, modernization, innovation, increasing the quality of human capital), the main strategic tasks for the development of the Institute of registration in the activities of Public Administration bodies are defined.

It is proved that the problems of improving public administration and its most important element – state strategizing are relevant for public administration bodies that have appropriate powers in the field of state registration. The main shortcomings of the procedures for planning the activities of Public Administration bodies in the field of state registration are highlighted. A single algorithm for organizing the planning of registration activities of Public Administration bodies is proposed.

Keywords: administrative and legal disputes, administrative and legal instruments, administrative and legal regime, administrative and legal regulation, administrative and legal support, administrative procedures, administrative services, bodies of public administration, determination of offenses, Institute of registration, registration activity, state registers, state registrars, state registration, state strategizing.

Підписано до друку 15.06.2025. Формат
60х90/16. Папір офсетний. Гарнітура «Times New
Roman»/ Друк офсетний. Ум. друк. арк. 2,0

Наклад 50 прим.

Видавництво ОДУВС

м. Одеса, вул. Успенська, 1

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 3507 від 25.06.2009 р.

Тел 0487505029

e-mail 03121961@ukr.net